

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TOPONYMA EKOREGIONU ÚHLAVA Z ASPEKTU LINGVISTICKÉHO

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autorka práce: Olga Nová

Studijní obor: BOH – NJL

Ročník: třetí

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikační práce Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 5. května 2016

.....

Olga Nová

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, za pomoc, ochotu a cenné rady, které jsem u ní vždy našla a za čas, který mi byl věnován.

Anotace

Toponyma Ekoregionu Úhlava z aspektu lingvistického

Tato bakalářská práce se zabývá v širším slova smyslu onomastikou, což je nauka o vlastních jménech. V užším slova smyslu se zaměřuje na její podskupinu, toponomastiku, nauku o místních jménech. Je rozdělena do dvou částí. V teoretické části vysvětluje oba pojmy a podává jejich dělení. Zmiňují se v ní i některé pro obor důležité osobnosti. V části druhé se práce zabývá konkrétní oblastí, a to Ekoregionem Úhlava. Vlastní výzkum se zabývá názvy 9 obcí, které tvoří právě tento region. Cílem práce je vysvětlit místní názvy a porovnat jejich pojmenování dříve a dnes. Práce obsahuje základní statistické údaje a nastiňuje i historii oblastí.

Annotation

Toponyms of the Ecoregion Úhlava in the linguistic aspect

This bachelor thesis focuses in its broader meaning of the term on onomastics, which is a study of proper names. More specifically, it focuses on toponomastics, one of its principal branches, the study of place names. The thesis is divided into two parts. First theoretical part explains both terms and it introduces the latest discoveries on this field. Second part focuses on particular area, more precisely on Ecoregion Úhlava. The survey itself describes 9 local villages which this concrete region consists of. The aim is to explain local expression and compare their recent names to the former ones. Furthermore, it contains basic statistical data and the history of these places.

Obsah

Úvod.....	9
1 Onomastika	10
1.1 Obecně o onomastice	10
1.2 Třídění onomastiky	10
1.2.1 Geonymická skupina.....	11
1.2.2 Bionymická skupina	11
1.2.3 Chrématonymická skupina	12
1.2.4 Jiná kritéria třídění	13
2 Toponomastika.....	14
2.1 Vývoj v průběhu staletí	14
2.2 Dělení toponym.....	18
2.3 Problémy skloňování oikonym	21
3 Metody zkoumání	24
4 Ekoregion Úhlava	25
5 Bezděkov	26
5.1 Koryta.....	28
5.2 Poborovice.....	28
5.3 Struhadlo	28
5.4 Tetětice.....	29
5.5 Vítaná	29
6 Čachrov.....	30
6.1 Bradné	31
6.2 Březí	32
6.3 Dobřemilice.....	32
6.4 Chřepice	33
6.5 Chvalšovice	33
6.6 Javorná	33
6.7 Jesení.....	34
6.8 Kunkovice	34
6.9 Onen Svět.....	35
6.10 Předvojovice	35

6.11	Svinná	35
6.12	Zahrádka	36
7	Dešenice	37
7.1	Datelov	39
7.2	Děpoltice	39
7.3	Divišovice	40
7.4	Matějovice	40
7.5	Městiště	40
7.6	Milence	41
7.7	Oldřichovice	41
7.8	Žiznětice	41
8	Hamry	43
9	Chudenín	45
9.1	Fleky	46
9.2	Hadrava	47
9.3	Liščí	47
9.4	Skelná Hut'	48
9.5	Suchý Kámen	48
9.6	Svatá Kateřina	48
9.7	Uhliště	49
10	Janovice nad Úhlavou	50
10.1	Dolní Lhota	52
10.2	Dubová Lhota	52
10.3	Hvízdalka	53
10.4	Ondřejovice	53
10.5	Petrovice nad Úhlavou	53
10.6	Plešiny	54
10.7	Rohozno	54
10.8	Spůle	54
10.9	Vacovy	55
10.10	Veselí	55
11	Klenová	56
12	Nýrsko	58

12.1	Blata.....	60
12.2	Bystřice nad Úhlavou	60
12.3	Hodousice	61
12.4	Stará Lhota.....	61
12.5	Starý Láz.....	61
12.6	Zelená Lhota	62
13	Strážov	63
13.1	Božtěšice.....	64
13.2	Bratčovice.....	64
13.3	České Hamry	65
13.4	Horní Němčice.....	65
13.5	Javoříčko.....	65
13.6	Kněžice	66
13.7	Krotějov	66
13.8	Lehom.....	66
13.9	Lukavice	66
13.10	Mladotice	67
13.11	Opálka.....	67
13.12	Rovná.....	68
13.13	Splž.....	68
13.14	Víteň	68
13.15	Zahorčice	69
	Závěr	70
	Zdroje.....	73
	Obrazová příloha.....	77

Úvod

Tato bakalářská práce spadá do oboru onomastika a zabývá se analýzou oikonym v rámci sdružení Ekoregionu Úhlava. Jejím cílem je popsat a vysvětlit místní jména nacházející se v této oblasti.

Práce obsahuje dvě části. Teoretická část seznamuje s onomastikou, jejím předmětem a dělením. Při tom vychází především z prací českého onomastika Rudolfa Šrámka. Dále se už věnuje jen konkrétnímu odvětví onomastiky, a to toponomastice, která je stěžejní v souvislosti s touto prací. U toponomastiky představuje její historii, dlouho se prolínající se samotnou onomastikou. Uvádí nejvýznamnější osobnosti s ní spojené. Zařazena je i kapitola o dělení toponym, která je pro tuto práci obzvlášť důležitá, neboť se s ní pracuje i v praktické části. Na konci je přidána kapitola o skloňování oikonym, která může být užitečná například při vysvětlování místních jmen v části praktické.

Druhá část je s výjimkou první kapitoly, jež nejprve stručně vysvětluje původ, název a účel Ekoregionu Úhlava, zaměřena na analýzu názvů obcí sdružených v něm. Za poskytnutí obecných informací o Ekoregionu vděčím jeho manažerovi panu Tomáši Havránkovi. Členy tohoto sdružení jsou obce, o které se tedy práce zajímá v dalších kapitolách. Jsou jimi *Bezděkov*, *Čachrov*, *Dešenice*, *Hamry*, *Chudenín*, *Janovice nad Úhlavou*, *Klenová*, *Nýrsko* a *Strážov*. U každé obce je uvedena její poloha, pojednáno o její historii a současnosti, analyzován název obce. Při analýze podávám vysvětlení původu názvu oikonym, pokouším se o jejich dělení podle kritérií uvedených v teoretické části. Všechny tyto obce, kromě dvou, v sobě zahrnují také integrované obce, o nichž se práce ve stručnosti také zmiňuje. U těch je většinou uvedena pouze poloha, první zmínka o nich a rozbor názvu. Při analýze místních jmen (toponym, oikonym) jsem vycházela především z prací Antonína Profouse a Augusta Sedláčka. K popisu historie obcí mi byly často nápomocny publikace Martina Kříže, což je mimo jiné autor několika knih o Klatovsku.

Na závěr je přiložena obrazová příloha s mapkou oblasti a s fotografiemi obcí, které by měly usnadnit čtenářovu představu o zmiňovaných místech.

1 Onomastika

1.1 Obecně o onomastice

Onomastika patří k hlavním lingvistickým disciplínám a v českém prostředí je považována za subdisciplínu jazykovědy s relativně značnou mírou autonomnosti.¹ Jedná se o vědu, jejímž předmětem výzkumu jsou tzv. propria, onyma, neboli vlastní jména. Jsou to taková jména, která na rozdíl od jmen obecných, tzv. apelativ, pojmenovávají objekty, jevy a stavy, které je nezbytné z komunikačních důvodů pojmenovat propriálně. Účelem je objekty individualizovat, diferencovat a lokalizovat, tj. zařadit objekt do určitých věcných, prostorových a ekonomických vztahů. Každý apelativní objekt se může stát propriálním, a to v případě, že se s objektem z mimojazykových důvodů začne manipulovat jako s jednotlivinou. Onymické objekty můžeme rozdělit na objekty jednodenotátové (singulativní), které se vyznačují tím, že k jednomu objektu je přiřazeno právě jedno proprium. Příkladem může být jakýkoliv konkrétní název, např. město Praha. Druhou skupinou jsou objekty vícedenotátové (mnohodenotátové). Zde platí jedno proprium pro více objektů. Typickým příkladem jsou příjmení, například příjmení *Novák*, kdy je použito jedno proprium pro více objektů druhově stejných. Jsou to ale i další propria jako například *Vltava*, kde jedno vlastní jméno platí pro více objektů druhově odlišných – *Vltava* může být řeka, sídliště, zastávka MHD...²

1.2 Třídění onomastiky

V onomastice se setkáme s pojmem onymie. To je soubor vlastních jmen na jistém území, v jistém jazyku a v jisté době. Onymie nepředstavuje jen souhrn jednotlivých proprií, nýbrž specifickou, vnitřně organizovanou a strukturovanou soustavu. Rudolf Šrámek vyčleňuje podle druhové povahy onymických objektů tři velké skupiny onomastiky, a to geonymickou, bionymickou, chrématonymickou.³

¹ *Encyklopedický slovník češtiny*, dále jen ESČ, Praha: NLN, 2002, s. 293.

² R. Šrámek, *Úvod do obecné onomastiky*, Brno: 1999, s. 13n.

³ R. Šrámek, o. c. v pozn. 2, s. 16.

1.2.1 Geonymická skupina

Tato skupina zahrnuje všechny třídy toponym. Těm se však budeme věnovat podrobněji v následujících kapitolách. Patří sem například choronyma, oikonyma, anoikonyma, urbanonyma.

1.2.2 Bionymická skupina

Jde o skupinu s názvy živých (nebo jakoby živých) onymických objektů. Patří sem antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma.

1.2.2.1 Antroponyma

Antroponymum je vlastní jméno osobní (živé bytosti) nebo skupinové (společensví). V rámci vlastních jmen osobních se rozlišují:

- a) Rodná / křestní jména – př. *Petr*.
- b) Hypokoristika – domácí nebo zdrobnělá obměna neutrálního oficiálního propria, zřídka apelativa. Hlavně v neoficiálním, důvěrném prostředí, př. *Péťa*.
- c) Příjímí – doplňkové antroponymum, které v době před zavedením příjmení rozlišovalo osoby se stejným vlastním jménem, př. (*Jan*) *Mstislavic*, tj. *Mstislavův syn*.
- d) Příjmení – př. *Brada*.
- e) Přezdívky – př. *Kolozubka*.
- f) Živá jména (živé vlastní jméno je jméno užívané v neoficiálním styku). Například *Jan Křenek z Velkých Karlovic* má živé vlastní jméno *Janek z Benešek*, jména po chalupě – př. *Jan Sladký* po chalupě *Kozina*.
- g) Fiktonyma – jména přejatá k zatajení vlastního jména:
 - Pseudonymum: rozlišujeme pseudogynekononymum, což je pseudonym muže obsahující alespoň jedno jméno ženské – *Jaroslav Maria* vlastním jménem *Jaroslav Mayer*. Opačně pak pseudoandronymum: *Jiří Sumín* vlastním jménem *Amálie Vrbová*.

V rámci skupinových antroponym vydělujeme:

- a) Obyvatelská jména – podle charakteru fundujícího slova se rozdělují na obyvatelská jména vlastní (*Pražan*) a obecná (*měšťan*), která se ale v české onomastice nepokládají za jména vlastní.
- b) Etnonyma – vlastní jména kmenů a národů. Ty opět dále dělíme, a to na autetnonyma (národ nebo kmen si je dal sám – *Deutsche*) a na aletnonymum (národ, kmen dostal jméno od sousedů – *Němci*).
- c) Rodinná a rodová jména – př. *Lucemburkové*.
- d) Přezdívky – př. *Kujebáci* (obyvatelé Vysokého Mýta).

1.2.2.2 Pseudoantroponyma

Dále se můžeme setkat s pojmem nepravá antroponyma (pseudoantroponyma). Těmi označujeme jména pohádkových, mytologických, alegorických postav, hraček atd. Jako příklad mohou sloužit theonyma (vlastní jména bohů a bohyň).

1.2.2.3 Zoonyma

Do bionymické skupiny patří také zoonyma, kam řadíme názvy živočichů. Rozlišujeme opět pravá a nepravá zoonyma. Ta pravá označují názvy skutečných zvířat, nepravá označují smyšlená jména mytologických a pohádkových živočichů.

1.2.3 Chrématonymická skupina

Tato skupina zahrnuje vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností, a to např. kulturní, společenskou, politickou nebo ekonomickou. Skupinu můžeme dále členit na:⁴

- a) Jména společenských jevů, jako jsou:
 - I. Chrononyma – názvy svátků a epoch (př. *Vánoce*).
 - II. Akcionyma – názvy dějinných událostí (př. *Pražské povstání*).
 - III. Faleronyma – názvy společenských ocenění – vyznamenání, tituly, (př. *Řád bílého lva*).

⁴ ESCČ, o. c. v pozn. 1, s. 173.

- b) Jména společenských institucí (ergonyma, institucionyma):
- I. vojenských, politických apod. (př. *Občanská demokratická strana*);
 - II. správních, zákonodárných, administrativních (př. *Parlament ČR*);
 - III. hospodářských, průmyslových, obchodních (př. *Česká národní banka*);
 - IV. školských, kulturních, vědeckých, zdravotnických (př. *Národní divadlo*).
- c) Jména výsledků společenské činnosti:
- I. diplomatických aktů a různých dokumentů – aktonyma, dokumentonyma (*Listina základních práv a svobod*);
 - II. umělecké činnosti – ideonyma (*Má vlast*);
 - III. jedinečných výrobků či předmětů – unikátonyma (*Titanic*);
 - IV. dopravních spojů – porejonyma (*rychlík Krakonoš*);
 - V. průmyslových výrobků a polnohospodářsky vypěstovaných plemen, odrůd apod. – pragmatonyma (*hodinky Prim, jablko Sparta*).

1.2.4 Jiná kritéria třídění

Žádné jiné třídění se podle profesora Šrámka nemůže stát základním klasifikačním systémem, protože každé jiné preferuje pouze jednu stránku vlastních jmen, operuje s povrchovými vlastnostmi jazykové výstavby a nedotýká se ontologické podstaty proprií, tj. prochází napříč všemi třemi skupinami.

Dále lze tedy propria třídit na přímá a nepřímá. Profesor Šrámek je definuje takto:

Velmi rozšířené dělení proprií na tzv. přímá (kupř. PJ *Niva*) a nepřímá (kupř. PJ *Za vodou*) operuje sice se „způsobem pojmenování“, zda je objekt pojmenován přímo (louka s vlastností nivy = *Niva*), nebo v relaci k jinému objektu (pole leží za vodou = *Za vodou*), ale ve skutečnosti se týká pouze způsobu zakomponovanosti vztahu mezi pojmenovacím motivem a daným objektem do „významu“ jména, který v takovém případě musí být nutně chápán apelativně.⁵ V odborné literatuře se setkáme s dělením na jména primární a sekundární. Toto dělení je však značně nejasné. Někde se za primární pokládají jména nederivovaná (neodvozená), za sekundární derivovaná (odvozená). Jinde se za primární považuje původní nejstarší znění jména, za sekundární se považuje podoba tohoto znění později odvozená.

⁵ R. Šrámek, o. c. v pozn. 2, s. 16.

2 Toponomastika

2.1 Vývoj v průběhu staletí

Toponomastika je jazykovědná disciplína zabývající se názvy místních a pomístních jmen. Mluvíme o ní, jako o podskupině onomastiky. Historicky se vyvíjela ještě dávno před tím, než vznikla onomastika jako taková. Místní jména tedy patří k vůbec nejstarším jazykovým památkám. Některá z nich se dochovala v nejrůznějších kronikách, listinách a jiných pramenech, které vznikly buď mimo naše území, a to už i v době, kdy u nás ještě psaná podoba jazyka ani neexistovala, anebo v pramenech domácího původu (př. *Kosmova kronika*). Čím více se společnost vyvíjela, tím byla potřeba vlastního jazyka naléhavější. Odvětví jako například soudnictví, státní správa potřebovaly pevnou soustavu místních jmen. Oblíbeným slovotvorným procesem bylo přejímání jmen z neslovanských jazyků – řeky, hory atd. Co se týká místních jmen lidských sídlišť, tam předpokládáme přejímání až v době německé kolonizace ve 13. století. Pak se u nás začala objevovat jména jako *Schönberg* atd. Dlouhou řadu let byla toponomastika součástí pomocných věd historických, jelikož byla významnou pomůckou historickým výzkumům. Teprve v 19. století, v době národního obrození, se zvýšil zájem o studium vlastních jmen. Bylo to chápáno jako výraz vlastenectví. Propriím věnovali pozornost především historici. Jedním z nich byl **František Palacký**, kterého lze považovat za zakladatele české onomastiky. Ten byl jedním z prvních, kdo pro své historické práce používal i svědectví místních jmen. Jeho studie, v níž uvádí výsledky toponomastických výzkumů, nese název *O jménech místních v zemi české a moravské: Rozbor etymologický místních jmen českoslovanských* (1834). Jednou z jeho nejdůležitějších toponomastických publikací je *Popis království českého...* (1848). Toto dílo vlastně kodifikovalo české podoby místních jmen, zvláště těch, která byla nějakým způsobem překroucena, nebo úplně zapomenuta. Dodnes je tato jeho práce jednou ze základních pomůcek onomastiků a historiků.⁶ Další historici, kteří se svými díly podíleli na vývoji české onomastiky, byli například **Vincenc Brandl** nebo **August Sedláček**. Některé toponomastické výzkumy však přinesly nepřesné a chybné závěry. Šlo hlavně o problematiku mechanického spojování doby vzniku určitých skupin místních jmen s určitými stoletími. V řadě případů bylo postupováno příliš jednoduše. Jako příklad si uvedme tvrzení, že pojmenování osad na sufix *-ice* je

⁶ M. Harvalík, *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, Praha: Academia, 2004, s. 18.

jedním z nejstarších, nebo dokonce prvotním pojmenovávacím sufixem pro místní jména, který je spojován s hledáním stavebních typů vesnic (okrouhlice). Tato teorie měla však řadu odpůrců a zcela jistě nebyla správná. Například název *Nové Mitrovice* na Plzeňsku pochází až z 18. století podle hraběte z Mitrovic. To vyvolalo kritiku a negativní postoj k hodnotě místních jmen jako pomůcky ke zjišťování postupu osidlování míst. Hlavní změna pohledu na tuto problematiku nastala v 60. letech 20. století. V té době disponovala česká toponomastika slovníkem místních jmen v Čechách od **Antonína Profouse**. Bylo to jeho životní dílo, on sám ho však nestihl dokončit. V sepisování slovníku pak pokračoval **Jan Svoboda**. Dílo bylo dokončeno v roce 1957. Jsou v něm zaznamenána a shrnuta všechna oikonyma (vlastní jména místní, sídlištní) Čech, společně se záznamem o jejich původu a historickými doklady.

Na slovník navázal významný český jazykovědec **Vladimír Šmilauer**, který je dnes považován za zakladatele moderní onomastiky. Hlavní význam měla jeho publikace *Osídlení Čech ve světle místních jmen* (1960). Tato kniha obsahuje jak teoretický výklad, tak i praktickou stránku moderních metod toponomastického zkoumání místních jmen. Šmilauer vycházel z Profouse hlavně materiálově, metodologicky se obrátil jiným směrem. Spojení věd jako jsou dějepis, jazykozpyt, zeměpis a archeologie mohlo podat alespoň velmi pravděpodobné nastínění vývoje místních jmen a určit dobu jejich pojmenování. V jeho práci se setkáváme s tzv. **metodou malých typů**. Typem jsou pro Šmilauera jak filologické prvky (sufixy), tak i toponomastické prvky (i jedno jméno, pokud se vyskytuje často; skupina jmen, vytvořená odvozením od jednoho jména osobního). Šmilauer rozlišuje tři období, kterým odpovídá i příslušné sídelní území. V první řadě je to doba od počátku slovanského osidlování asi do 12. století – nejstarší sídelní území jsou kolem Labe, Ohře, Dolní Vltavy a Berounky. Další období udává od poloviny 12. století, kdy se osidlování přemísťuje do západních a jižních Čech, v tomto období autor sleduje také proměny na Českomoravské vrchovině. Další vlna osidlování spadá do 17. století a vrcholí až v 80. letech století osmnáctého. V té době se osidlovaly převážně pohraniční oblasti. Způsoby pojmenování z této doby jsou značně jiné než u dvou předchozích. Často teď názvy osad vznikají přenesením názvů již existujících jen s obměnami, například s přívlastky nový, starý, svatý. Zajímavější je ale zkoumání dvou předchozích období, protože ty ještě nemáme zaznamenané v historických pramenech. Jeho práce tedy ukazuje, že od nejstarších dob stojí vedle sebe pojmenování podle věcí

i podle jmen osob. Spíše jde o to, jak dlouho je daný typ pojmenování živý, produktivní.⁷

Po Šmilauerovi se problematikou toponomastiky zabývala řada dalších významných jazykovědců. Jedním z nich byl například Šmilauerův žák **Ivan Lutterer**. Přispěl hlavně svou prací *Vývoj místních jmen a osídlení v povodí Orlic* (1969). Velkou pozornost věnoval výzkumům slovansko-germánských vztahů v toponymii. Tomuto tématu věnoval celou řadu studií například *Otázky česko-německých kontaktů v oblasti vlastních jmen* (1976) nebo *Czech-German language contacts in the toponymy of Bohemia* (1972). Značně přispěl také k rozvoji socioonomastiky⁸. Tento teoretik, interpret a znalec onomastického materiálu přispěl mnoha dalšími publikacemi, které se soustředí na onomastiku, převážně však na témata toponomastiky. Je znám i za hranicemi České republiky, a to nejen proto, že byl členem International Committee of Onomastic Sciences, ale také díky jeho vynikajícím vědeckým přednáškám.⁹ Dalším významným jazykovědcem je například **Rudolf Šrámek**, který se bezpochyby také zasloužil o rozvoj české onomastiky. Přitom on sám v mládí, vzhledem k místu svého bydliště a 2. světové válce, spisovnou češtinu prakticky neuměl. Česky se naučil až po studiu na gymnáziu, po roce 1947. Mezi práce z oblasti české toponomastiky, které vydal, nebo na kterých se podílel, patří například: *Zeměpisná jména Československa* (1982), *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (1997) a *Úvod do obecné onomastiky* (1999). Rudolf Šrámek ve svých pracích uvedl, že toponymický řád tvoří dva druhy znaků:

- 1) Znak vnějšího charakteru – slootovorné postupy, jednotlivé topoformanty, zeměpisné rozšíření jmen s jejich časovou a frekvenční hodnotou.
- 2) Toponymicky inherentní znak – vztahový model, slootovorný model.

Slootovorný a vztahový model společně vytvářejí propriálně pojmenovávací motiv. Vztahový model vyjadřuje vztah pojmenovatele k objektivní realitě, kterou je nutno pojmenovat. Určuje základní sémantické a sociální motivace. Vymezujeme v něm čtyři obsahově sémantické kategorie: 1. „kde“; 2. „kdo, co“; 3. „jaký, -á, -é, jací,

⁷ J. Spal, K Šmilauerově práci o stáří místních jmen, *Naše řeč* 43, 1960, číslo 9–10, s. 289–291.

⁸ Další disciplína onomastiky spojující v sobě aspekty sociologické a lingvistické, které zkoumá navíc i na pozadí psychologického a chronologického.

⁹ J. Jančáková, M. Knappová, Ivan Lutterer šedesátiletý, *Naše řeč* 72, 1989, číslo 5, s. 255–257.

za jakých okolností“; 4. „čí“. ¹⁰ Tyto kategorie mají platnost onomastické univerzálie. Platí nezávisle na konkrétním jazyce. Slovtvorný model určuje druh formální utvářenosti jména, který se shoduje s apelativními slovtvornými postupy. Koncepce modelového pojetí propriálně pojmenovávacího aktu má v onomastice zásadní význam dodnes. Umožňuje totiž dostatečné vyčlenění jednotlivých operací propriálně pojmenovávacího aktu, které jsou svou ontologickou povahou různé a svými vlastnostmi utváří samostatné systémy. ¹¹

Ke studiu dějin osídlení však nejsou oikonyma jediným významným pramenem. Musíme přihlídnout také ke druhé velké skupině toponym a tou jsou **anoikonyma**. Tato pomístní jména umožňují zjišťovat zaniklé osady a přesněji udávat jejich polohu, také ale rozšiřují místní jména o jména nová. To zároveň může doplnit některé Šmilauerovy závěry, které se týkají územního rozložení určitých typů místních jmen. Anoikonymům se v onomastice věnuje především **Libuše Olivová-Nezbedová**. Jejím učitelem a celoživotním vzorem byl také Vladimír Šmilauer. Jak už bylo zmíněno, věnuje se však především pomístním jménům, která charakterizovala, slovtvorbě pomístních jmen, etymologicky zajímavým místům, jménům cest, apelativům zachovaným v pomístních jménech, zabývá se metodou vyhledávání zaniklých obcí atd. V letech 1974–1993 pracovala jako výkonná redaktorka a od roku 1994 jako šéfredaktorka českého onomastického časopisu *Acta onomastica*. ¹² Až v 70. letech 20. století se definitivně konstituovala jak onomastika, tak i toponomastika, jako samostatná lingvistická disciplína s jasnou metodou, předmětem studia a terminologií. Hlavním orgánem onomastiky je Oddělení onomastiky Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR v Praze. Toto oddělení vydává již zmíněný jediný český onomastický časopis *Acta onomastica*.

Jak jsme mohli sledovat, jak onomastika, tak sama toponomastika prošla během staletí nemalým vývojem. K dobrému toponomastickému výzkumu je zapotřebí i dalších věd, hlavně historických. Krásně tuto provázanost popisuje V. Šmilauer. Říká, že zeměpisné jméno je více než jen pouhý komplex hlásek, že to není jen slovo, složené ze základu a afixů a jistým způsobem skloňované. Zeměpisné jméno srostlo s objektem,

¹⁰ M. Havrda, *Pomístní jména v katastrálním území obce Tchořovice*, Nепublikovaná bakalářská práce, České Budějovice, 2012, s. 15, 16.

¹¹ R. Šrámek, *Úvod do obecné onomastiky*, Brno, 1999, s. 49.

¹² J. Matušová, K životnímu jubileu Libuše Olivové-Nezbedové, *Naše řeč* 81, 1998, číslo 5, s. 262–264.

který označuje, zrcadlí se v něm kus dějin tohoto objektu a kus duše těch, kdo jej pojmenovali a pojmenování užívali.¹³

2.2 Dělení toponym

Toponymum, vlastní jméno zeměpisné, označuje vlastní jméno neživého přírodního objektu, jevu, nebo člověkem vytvořeného objektu a jevu, který je fixován na povrchu Země nebo jiného kosmického tělesa. Pokud jde o zemské objekty, pak je nazýváme geonyma, pokud mluvíme o objektech vesmírných, pak je označujeme jako kosmonyma. Kosmonyma lze dále dělit na:

- a) Vlastní jména galaxií, planet, hvězd,...
- b) Vlastní jména geonymických objektů na planetách, hvězdách a jiných nebeských tělesech.
- c) Vlastní jména umělých kosmických těles.

Toponymum je tedy zeměpisné vlastní jméno, které je kartograficky fixováno do map. Podle druhu pojmenovávaného objektu rozlišujeme:

- a) **Oikonyma** (vlastní jména místní, sídlištní) – nazývají se jimi jména obydlených objektů, a to i těch zaniklých a pustých (města, vesnice, části měst, samoty, skupiny domů, jednotlivé objekty sídlištního charakteru), například: *Plzeň, Stará Lhota, Plzeňské náměstí, dům U Kamenného zvonu*; patří sem i hrady, zámky, mlýny, továrny,...
- b) **Anoikonyma** – (pomístní jména, vlastní jména nesídlištní) – nazýváme jimi neobydlené objekty. Jsou to názvy hor, řek, pohoří, rybníků,... Termín *pomístní jméno* uvedl do české literatury jako první Hermenegild Jireček už v roce 1860. Tehdy totiž otiskl v *Památkách archeologických* článek s názvem *Naše názvy pomístné*.¹⁴ Pomístní jména můžeme členit na:
 - I. Hydronyma – jména vodních toků, vod, ...
 - II. Oronyma – jména horopisná – pohoří, kopce, hory, údolí, vrchoviny, nížiny, ...
 - III. Pozemková jména – agronyma (jména polí a luk, jména lesů).
 - IV. Hodonyma – jména cest, stezek, silnic (př. *Hedvábná cesta*).

¹³ V. Šmilauer, *Úvod do toponomastiky*, 1. vyd. Praha: SPN, 1963, s. 10.

¹⁴ J. David, P. Rous, *Neviditelní svědkové minulosti*, Praha: Academia, 2006, s. 12.

- V. Choronyma – vlastní jména částí zemského povrchu, části mohly vzniknout buď přirozeně (pouště, regiony, světadíly) př. *Afrika*; nebo lidskou činností (země, státy, sdružení zemí, národní parky,...) př. *Česká republika*.

Zvláštní třídou toponym jsou **urbanonyma**. Tento termín je různě vykládán, zpravidla se tak ale označují jména sídelních a nesídelních objektů ležících na katastru (podle jiných názorů jen v historickém jádru) města. Jsou to názvy:

- a) městských obvodů, čtvrtí, urbanistických obvodů, sídlišť;
- b) náměstí, ulic, jiných veřejných prostranství;
- c) mostů, podchodů, fontán, památníků, soch;
- d) někdy se k urbanonymům řadí i propria významných budov, částí městských opevnění;
- e) významných místností a sálů;
- f) tratí, stanic a zastávek.

Do urbanonym nejsou obvykle zařazena hydronyma ani oronyma, pokud však nepojmenovávají nějaký specifický prvek městské reality. Urbanonymie je tedy specifická třída toponym, která představuje průnik oikonymického a anoikonymického systému a pojmenovává sídelní a nesídelní objekty vnitroměstských realit.¹⁵

Dále můžeme toponyma dělit na jména domácího původu a jména přejatá. Co se týká jmen domácího původu, pak podkladem pro pojmenovávání místa se stala:

- a) Jména lidí, kteří ho obývali, anebo k němu měli nějaký jiný vztah. Mohlo jím být buď osobní jméno vlastní, nebo obecné jméno osoby.
 - I. Podle vlastních jmen – jednalo se z velké části o jména vytvořená ze jména hlavy rodu, vůdce kmene, prvního majitele apod. Tvořila se hlavně příponami *-ice*, *-ovice*, *-ovce*, *-ince*. Příkladem mohou být města jako *Litoměřice*, *Mirotlavice*, *Ivanovice*.
 - II. Z obecného jména osoby – z obecného označení příslušníka, vládnoucích světských nebo duchovních vrstev, které náležely k obci (*Kralovice*). Příponami byly hlavně *-ice*, *-ovice*. Mohlo to být ale i pojmenování obyvatelů samotných (*Vinaře* – podle názvu rozšířeného zaměstnání

¹⁵ ESC, Praha: NLN, 2002, s. 506.

v dané obci, *Nováky* – podle příjmení). Názvy se tvořily prostým 4. pádem množného čísla. Mohly to být také názvy podle míst, odkud obyvatelé pocházeli, odkud přišli (*Lipany* – vykládají se jako obec lipanů, tj. lidí, kteří sídlí u lipového háje). Mezi přípony patřily *-ice* a *-any*. Občas šlo o žertovné, většinou hanlivé přezdívky, které ale obyvatelé přijali, spokojeni pak s tím, že se většinou původ jména zastřel (př. *Hrdlořezy*, *Vonoklasy* – „uněklasti“ – bývali lidé, kteří kradli obilí). Názvy se tvořily opět tvarem 4. pádu čísla množného.

- b) Jména obecná označující nějakou věc, nebo způsob založení místa. Vznikala většinou použitím metonymie, tj. přenesením jména blízké řeky, potoka, vrchu, území, ...
- I. Jména přírodních útvarů a jevů, např. vodních toků (*Teplice*), rostlinstva a zvířectva (*Lipová*, *Nedvědice*), jména podle druhu půdy (*Blatná*), podle klimatických poměrů (*Větrov*), atd.
- II. Jména staveb (*Hradec*), komunikace (*Most*), právních poměrů a zařízení (*Mýto*), podle způsobu odlesňování (*Žďár*), podle výrobních zařízení (*Hamry*).

Pokud budeme chtít mluvit o místních jménech cizího původu, budeme je dělit na:

- a) Jména německého původu – ta oddělujeme hlavně proto, že v naší jazykové soustavě tvoří ucelenou a hojněji zastoupenou skupinu. Jde hlavně o složená jména, která jsou zakončená na komponenty *-dorf*, *-stein*, *-berg*, *-burg*, *-stadt*, *-bach*, *-wald*, *-tal*. Často už je pravopis těchto přejatých jmen ale zcela počeštěn a my už u mnohých ani nevíme, že původně šlo o názvy cizí (např. sufix *-berg* → *-berk*, př. *Šternberk*).
- b) Ostatní jména – jsou přejatá z jiných jazyků (př. z italštiny *Beroun*). Za předslovanská se pokládají například jména *Přimda*, *Doksy*. Biblický název nese město *Tábor*.

Jak již bylo dříve řečeno, tato jazyková soustava jednoslovných pojmenování nestačila k zachycení všech jednotlivých míst země, a tak se začala uplatňovat i pojmenování víceslovná. Skládala se ze substantivního jména a přívlastku (*starý*, *moravský*, *královský*, ...). Ani to však nestačilo. Místo se tedy začalo nazývat podle jeho

polohy (*Janovice nad Úhlavou*).¹⁶ Dělit můžeme ale i jména pomístní. Podle Ivana Lutterera dělíme pomístní jména podle toho, co je v pojmenování objektu vyjádřeno:

- a) Obecný vztah a vlastnost – například místo nebo poloha (*Polední kámen*), vzdálenost (*Amerika*), tvar (*Špičák*), barva, chuť (*Slaná*) atd.
- b) Země – vyvýšeniny, svahy, roviny, složení půdy (*Železné hory*), voda (*Louže*), atmosférické jevy (*Sněžka*).
- c) Rostlinstvo – části rostlin, porosty obecně, louky, pastviny, zahrady, chmelnice, vinice (*Vinohrad*).
- d) Zvířectvo – (*Medvědinec, Kobyla*).
- e) Člověk a jeho majetkové i právní poměry – majetek královský, církevní i duchovní (*Panenský les*), pojmenování podle institucí, vrchnosti (*Panský kopec*) atd.
- f) Člověk a jeho práce (materiál, nářadí) – nerosty a jejich zpracování (*Vápenice*), rostliny a jejich zpracování, vojenství atd.
- g) Člověk a jeho výtvořiny, díla – stavby, hranice, meze, cesty (*Hrobka, Pyramida*).
- h) Člověk a jeho představy, společenský život, dějiny – historické události (*Bojiště*), archeologie, pověsti, pověry.
- i) Ostatní jména – předslovanská (*Říp*), německá, ostatní (latinská a jiné), nejasná.¹⁷

2.3 Problémy skloňování oikonym

Protože se druhá část práce bude věnovat převážně jménům místním, připomeneme si také jejich skloňování. Musíme totiž přiznat, že skloňování některých zeměpisných jmen dělá značné potíže. Místní jména se skloňují stejně jako jiná substantiva nebo adjektiva podle svého příslušného vzoru, který určujeme podle zakončení v 1. a 2. pádě čísla jednotného (př. *Praha – žena, Starý – mladý*). Nezačínali bychom tím však novou kapitolu, kdyby skloňování bylo zcela pravidelné. Existuje několik zvláštních případů a o těch se teď dozvíme více. U názvů míst, která jsou rodu mužského zakončená na tvrdou nebo obojetnou souhlásku, dělá potíže hlavně 2. a 6. pád jednotného čísla. Ve druhém pádě se často rozhodujeme mezi koncovkou *-u* a koncovkou *-a*. Tento problém se vyskytuje hlavně proto,

¹⁶ A. Polívková, *Naše místní jména a jak jich užívat*, Praha: Academia, 1985, s. 14–16.

¹⁷ I. Lutterer, M. Majtán, R. Šrámek, *Zeměpisná jména Československa*, Praha: Mladá fronta, 1982, s. 28–20.

že koncovku *-a* v j. č. měla v češtině původně velká většina substantiv, která jsou dnes rodu mužského a končí na souhlásku. V nejstarším období se také vůbec nerozlišovala jména rodu životného a neživotného. Poté, co se jména začala dělit podle životnosti, koncovku *-a* měla jména životná, koncovku *-u* jména neživotná. U místních jmen se však některá jména neživotná používají nadále s koncovkou *-a*. Poznáme je tak, že většinou končí v 1. pádě č. j. na *-ov* (*Čachrov*), *-ín*, *-ýn* (*Chudenín*). U některých jmen se můžeme setkat s oběma koncovkami. Co se týká 6. pádu, rozhodujeme se mezi koncovkami *-u*, *-e* (*-ě*). Původně se vyskytovala pouze koncovka *-e*. Ta ale ustupovala koncovce *-u* hlavně kvůli tomu, že před *-e* se mění kmenová souhláska, kdežto před *-u* zůstává stejná (př. *Záhřeh*, *Zábřeze*, *Zábřehu*). U některých jmen opět existují obě varianty, avšak někde je možná jen jedna z nich. Podle některých výzkumů, koncovku *-u* mohou mít všechna místní jména, zatímco *-e* mají jen některá. Volbu koncovky často ovlivňuje platnost jména jako větného členu (v *Berouně* – příslovečné určení, o *Berounu* – předmět). Rozhodnout se, kterou z koncovek použijeme, je v případě češtiny celkem složité. Stále probíhá vývoj a čím dál více proniká koncovka *-u*.¹⁸ Existují také místní jména pomnožná (mají pouze množné číslo). Jsou to například *Vysočany*, *Louny*, *Kobylisy*, *Poděbrady*, *Zahrádky*. U některých z nich váháme, zda náleží rodu ženskému, nebo například mužskému. U těchto jmen pozorujeme dlouhodobou tendenci k rodu ženskému. Jde hlavně o místa zakončena na *-y*. Nejlépe určíme rod tehdy, pokud jasně souvisí s obecným substantivem. Častěji ale řadíme taková jména k rodu mužskému. Do 2. p. začal pronikat novotvar s koncovkou *-ů* (*Karlových Var/Varů*). Sporné jsou také například ve 3. p. koncovky *-ům*, *-ám*. Problém nastává u místních jmen zakončených v prvním pádě na koncovky *-c*, *-č*, *-j*, *-ň*, *-ř*, *-š*, *-ť*, *-ž*, *-l*, *-m*, *-v*, *-z*. Tato jména mohou podle koncovek totiž patřit jak k rodu mužskému, tak i k rodu ženskému. U těchto jmen musíme přihlížet k historickým faktům. Jsou to jména jako *Boleslav*, *Kroměříž*, *Toužim*, *Olomouc*. Většinou ale k maskulinům řadíme ta jména, která zřetelně souvisejí se jmény obecnými mužského rodu. Jsou to ta, která končí na *-l*, *-ec*, a některá další. Jména ženského typu končící na souhlásku (*Kroměříž*, *Olomouc*, *Litomyšl*) se skloňují převážně podle vzoru *píseň*. Výjimkou jsou ženská jména končící na *-m*, *-v*. Ta ve druhém pádě kolísají mezi vzory *kost* a *píseň*. Často se setkáváme s otázkou, kdy jde u oikonyma o jednotné číslo, a kdy je jméno pomnožné. Je tomu tak hlavně u koncovky, která se hlásí k nejpočetnějším v oblasti místních jmen,

¹⁸ A. Polívková, o. c. v pozn. 12, s. 23–25.

a to je koncovka *-ice*. Jednoduché rozhodování má ten, který žije v blízkosti místa, pro ostatní je to složitější. Zjednodušeně lze ale říci, že jména jsou většinou v plurálu, kromě těch, která se ustálila jako singulárová (ta *Besednice*, *Kaplice*). Další problém v pravopisu místních jmen dělá skloňování jmen zakončených na *-í*. V takových případech (*Meziříčí*, *Kobylí*, *Rabí*) se rozhodujeme, jestli jsou slova od původu podstatná jména nebo adjektiva. V případě substantiv skloňujeme jméno podle vzoru *stavení*. Do této skupiny patří i jména vzniklá ze spojení předložek nebo jména dnes svým původem již neznámá. Druhou skupinu tvoří jména podle adjektivního vzoru *jarní*. Dnes už se však také do značné míry skloňují podle substantivního vzoru. Stále ale norma kolísá mezi těmito dvěma vzory, někde jsou tedy povoleny obě varianty. Čas od času můžeme slyšet, že u určování místa se používá předložka *na*, místo běžné předložky *v*. Je tomu tak proto, že dříve se předložka *na* spojovala se jmény osad ležících na horních březích toků, nebo osad ležících výše než sousední osady. U některých jmen jsou tedy stále obě předložky v souladu se spisovnou normou češtiny. Jako příklad si můžeme uvést spojení *na Vyšehradě*, *na Žižkově*. Problémy nastávají také u víceslovných pojmenování. Ve spisovných projevech je nutné užívat obě části jména, tj. nevynechávat první či druhé slovo, př. *Český Brod*, *do Českého Brodu*. Existuje celá řada oikonym nesoucích ve svých názvech značné problémy, týkající se jejich skloňování. Často se přihlíží k původu a historii slova. Nejjednodušší způsob, pokud si nejsme jisti správným výrazem, je vyhledat správné znění v některé publikaci, která se takovými jmény zabývá.

3 Metody zkoumání

Bakalářská práce se věnuje místním jménům, která jsou součástí Ekoregionu Úhlava. Region se skládá z obcí *Bezděkov, Čachrov, Dešenice, Hamry, Chudenín, Janovice nad Úhlavou, Klenová, Nýrsko a Strážov*. Základní informace o Ekoregionu jsem se dozvěděla od manažera tohoto sdružení a z jejich internetových stránek. Opatřila jsem si mapu devíti obcí, které do regionu náleží, a začala jsem si shromažďovat další potřebný materiál. Na začátku práce jsem si prostudovala dostupnou odbornou literaturu. Soustředila jsem se nejprve obecně na celou oblast onomastiky, poté plynule přešla k dílčí disciplíně – toponomastice. Zjistila jsem, že na JU vzniklo již několik podobných prací, které mi jistě mohou být inspirací. Tyto práce jsem si tedy také přiblížila a seznámila se s nimi. Mám tím na mysli například bakalářskou práci *Toponyma mikroregionu Milevsko* (Hrůzová, 2014) nebo *Toponyma v katastru Vimperka a okolí* (Slámová, 2014). Teoretickou část práce jsem věnovala shrnutí všech obecných informací o daném oboru. Velice nápomocné mi byly hlavně publikace *Synchronní a diachronní aspekty české onymie* (Harvalík, 2004), *Úvod do obecné onomastiky* (R. Šrámek, 1999), *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (Lutterer, Šrámek, 2004).

Ve druhé části jsem se věnovala již samotnému výzkumu. Provedla jsem analýzu konkrétních místních jmen. Soustředila jsem se na jejich vznik a původ, dále pak na jejich historický vývoj a komparaci jména s jinými, stejnojmennými obcemi. Obzvlášť zajímavý shledávám právě historický vývoj, jelikož musíme brát v úvahu, že některé z obcí náležely za 2. světové války k sudetským oblastem a díky tomu máme i doklady o vlivu němčiny. Věnovala jsem se především historii jména samého, nastínila jsem však i historii obcí. V práci jsem vycházela především ze *Slovníku místních jmen v Čechách* od Antonína Profouse (1960), nápomocná mi byla ale i mnohá díla jiná, například *Místopisný slovník Království českého* (1998) od Augusta Sedláčka. Obce jsou seřazeny v abecedním pořadí pro lepší přehlednost. Odstavce mají jednotnou strukturu. Na konci práce uvádím seznam zdrojů, z nichž jsem čerpala informace. Všechny citace jsou zapisovány podle citačních zásad onomastického časopisu *Acta onomastica*.

4 Ekoregion Úhlava

Zkráceným názvem Ekoregion Úhlava je nazývána Místní akční skupina Ekoregion Úhlava (MAS). Ta byla založena roku 2005, stejně jako ostatní místní akční skupiny pod záštitou Evropské unie. Původním cílem místní akční skupiny bylo přenesení marketingové značky ze sousedního Německa pro služby cestovního ruchu. Ta nakonec slouží pouze jen jako certifikát pro ubytovací zařízení. Nyní se toto občanské sdružení zabývá přerozdělováním finančních prostředků z evropských fondů pro regionální rozvoj. Spolupracuje například i s německou místní akční skupinou okresu Cham, se kterou zrealizovalo projekt *Zlepšení vzhledu obcí v Ekoregionu Úhlava*. Během tohoto projektu byly opraveny čtyři kapličky a konaly se česko-německé exkurze. Předsedou místní akční skupiny Ekoregion Úhlava je v současné době starosta obce Strážov Ing. Josef Rousek. Momentálně má tato místní akční skupina 23 členů, 9 z nich tvoří obce (přesněji 9 zástupců samospráv), dále pak jsou to podnikatelé, soukromí zemědělci, dílem neziskové organizace a soukromé osoby. Tato bakalářská práce využívá Ekoregion pouze jako ohraničení míst, kterými se budeme zabývat. Je to tedy zmíněných 9 obcí: *Bezděkov, Čachrov, Dešenice, Hamry, Chudenín, Janovice nad Úhlavou, Klenová, Nýrsko a Strážov*. Od počátku Ekoregionu nepatřily do této místní akční skupiny obce *Bezděkov* a *Klenová*, ty se přidaly až o něco později. Naopak Ekoregion spolupracuje i s dalšími obcemi, které ale zatím nejsou jeho členy. Jsou to obce *Železná Ruda, Prášíly, Srní a Modrava*.

5 Bezděkov

V nadmořské výšce 410 m n. m., asi 4 km jihozápadně od *Klatov* se v povodí řeky *Úhlavy* rozprostírá obec *Bezděkov*. Podle údajů Ministerstva vnitra ČR zde k datu 1. ledna 2016 žilo 940 obyvatel.¹⁹ Pod správu Obecního úřadu Bezděkov spadá pět integrovaných obcí *Koryta*, *Poborovice*, *Struhadlo*, *Tetětice* a *Vítaná*. O každé z nich se ve stručnosti zmiňují další kapitoly. První zmínka o Bezděkově pochází z roku 1331, i když s největší pravděpodobností byl založen už ve 13. století. U obce byly v minulosti nalezeny mohylové hroby, což svědčí o tom, že lidé na tomto místě už sídlí mnohem déle. Nejstarší část Bezděkova se skládala jen ze tří selských usedlostí. Později vznikla další usedlost a to směrem k vrchu *Římku* s kostelíkem sv. Anny. Té se říkalo *Horní Bezděkov*. Původním třem osadám se říkalo *Dolejší Bezděkov*.²⁰ Prvním známým vlastníkem byl Elbin z Bezděkova, který ho vlastnil počátkem 14. století. Zemřel bezdětný, a tak majetek připadl Janu Lucemburskému. Ten jej daroval Petrovi z Rožmberka. V roce 1356 se jako majitel uvádí Lipart z Bachaldichoven. V roce 1404–1417 je zde uváděn Jan Buchuchval z Hrádku. Na konci husitských válek měl Bezděkov v rukou Racek Chlévec z Malšína. V roce 1463 se na Bezděkově usadil Půta z Pečina. Od roku 1496 náleželo panství šlechtickému magnátovi Půtovi Švihovskému z Rýzmburka, ten nakonec Bezděkov spojil s panstvím Klenová, který byl jeho součástí až do roku 1555. Toho roku získal Bezděkov klatovský měšťan Viktorin Pek. Od roku 1646 ho vlastnil Jiří Adam Bořita z Martinic. Ten ho opět spojil s Klenovou. V roce 1639 byla obec vypálena švédskými vojáky. V Bezděkově se vystřídala spousta dalších vlastníků. V obci se nacházel například pivovar, několik mlýnů a cihelna. Během obou světových válek si Bezděkov také zažil své. V 1. světové válce položilo svůj život asi 23 obyvatel Bezděkova. Dnes nalezneme v obci také pomník věnovaný právě obětem této války. Během 2. světové války bylo několik bezděkovských obyvatel vězněno v koncentračních táborech. Po skončení války se obec začala značně rozvíjet. Byla vybudována nová elektrická síť, postavena mateřská škola, zrekonstruována základní škola, upraven zámek atd.²¹ Dnes je Bezděkov místo vhodné pro trvalé i rekreační

¹⁹ *Počty obyvatel v obcích*, [online], [cit. 28. 3. 2016], dostupné z WWW. <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

²⁰ M. Kříž, *Toulky minulostí města Bezděkov*, Klatovy: Arkáda, 2006, s. 5.

²¹ *Historie Bezděkova*, [online], [cit. 30. 3. 2016], dostupné z WWW. <http://www.bezdekov.cz/bezdekov/fr.asp?tab=snet&id=6005&burl=&pt=HS>.

bydlení. V obci se nachází obchod, pošta, kadeřnictví nebo knihovna. Nechybí mateřská ani základní škola. V provozu je několik menších firem, nebo například hotel Rual.²²

V obci se nachází kostel sv. Anny dokončený v roce 1693. Ze západní strany je vybudována rodinná hrobka Korbů z Weidenheimu se samostatným vchodem. Kostel byl však pro všechny obyvatele malý, a tak se postavil další – kostel sv. Václava. Kostel sv. Anny byl přeměněný v kapli a dnes je obehnan hradbou. 11. května 1899 byl položen základní kámen právě ke kostelu sv. Václava. Byl zřízen s kapacitou až 700 lidí. Už ve 14. století byla v Bezděkově založena gotická tvrz. Od 16. století už však nesloužila k obytným účelům majitelů a zpusťla. Poté ji zakoupil Viktorin Pek a přestavěl ji v zámek s věží a vodním příkopem. Ten byl ale roku 1854 zbořen a z původní tvrze byla dochována jen věž do druhého patra a několik zdí. Nový zámek se stavěl v letech 1854–1856.²³ Na návsi se nachází také kaplička sv. Anny. U cesty ve směru na Klatovy stojí kaplička sv. Václava, ve které se nacházela i jeho socha. Dnes v ní nalezneme pouze obraz. V Bezděkově nesmíme opomenout ani kapličku sv. Jana Nepomuckého, která podle vyprávění dříve bývala na ostrůvku uprostřed rybníka.

V České republice lze najít okolo 30 obcí s názvem *Bezděkov*.²⁴ Za Vltavou pokračují tato jména v širokém pásmu přes Blatnou a Klatovy k Hostouni. Jsou i v severozápadních Čechách od Plané k Žatci a v severovýchodních Čechách.²⁵ V pramenech se můžeme setkat s dalšími podobami jména, a to *Bezdekow* nebo *Bezdiekow*. Jméno vzniklo pravděpodobně ze jména *Bezděk*. Doklady o tomto příjmení jsou však z minulosti vcelku vzácné.²⁶ Vedle příjmení *Bezděk* se vyvinulo také adverbium *bezděky*, což znamená „proti vůli, nedobrovolně“. Je možné, že místa s názvem *Bezděkov* se vysvětlovala také podle tohoto adverbia. V těchto případech šlo o nucené, staročesky „bezděké“, osazení.²⁷ Podle výše zmiňovaného dělení toponym můžeme tedy *Bezděkov* zařadit pravděpodobně k místům, která byla pojmenována podle příslušnosti k jednotlivé osobě.

²² *Současnost Bezděkova*, [online], [cit. 1. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.bezdekov.cz/bezdekov/fr.asp?tab=snet&id=6015&burl=&pt=HS>

²³ M. Kříž, *Toulky minulostí města Bezděkov*, Klatovy: Arkáda, 2006, s. 27–30.

²⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 4.

²⁵ V. Šmilauer, *Osídlení Čech ve světle místních jmen*, Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 132.

²⁶ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 72.

²⁷ V. Šmilauer, o. c. v pozn. 25, s. 132.

5.1 Koryta

K částem obce *Bezděkov* patří mimo jiné vesnice *Koryta*. Nachází se asi 1,5 km severozápadně od obce. První zmínka o této vsi pochází z roku 1316. V okolí se dříve nacházelo asi 6 rybníků. Kromě jediného z nich už žádný neexistuje. Ve vsi stála také tvrz, o té existují první zmínky z roku 1460. O 26 let později už však tvrz zmiňována není. Je tedy pravděpodobné, že zpusťla a stala se zříceninou. Předpoklady jsou takové, že byla zcela zničena roku 1468 při vpádu bavorského křižáckého vojska do Pošumaví. V dalších pramenech už se o tvrzi nepíše.²⁸ Traduje se, že název vsi vznikl patrně proto, že stará cesta od *Tetetic* do *Koryt* vedla korytem potoka.²⁹ V některých pramenech se můžeme setkat s označením *Koryto*.

5.2 Poborovice

Tato malá vesnice se nachází asi 1 km severovýchodně od *Bezděkova*. První písemné zmínky o ní pocházejí z roku 1566. Základ vesnice tvořil *Poborovský* nebo také *Huvnovský mlýn*, který vznikl pravděpodobně v 16. století. Název *Huvnovský* dostal pravděpodobně podle jeho majitele mlynáře Vaňka Huvna.³⁰

Jde původně o tzv. „ves lidí Poborových“. Název je tedy odvozen od osobního jména. Komponent *-bor* na konci slova se z ruštiny překládá jako *boj* nebo *bitva*. V pramenech se setkáme i s obměnou názvu *Poborowitze*.³¹ Podle našeho dělení toponym jde tedy opět o ves spojenou se jménem osoby.

5.3 Struhadlo

Struhadlo je vesnice, která je také součástí obce *Bezděkov*. Nachází se asi 4 km západně od obce a svou polohou je to nejvýše položená oblast spadající pod *Bezděkov*. První písemná zmínka pochází z roku 1331. Rozkládala se kolem malého rybníčku. U cesty ze *Struhadla* do *Tetetic* stávala v 19. století obecná škola. Po jejím zrušení sloužila budova jako chudobinec.³²

²⁸ M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 51.

²⁹ M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 45.

³⁰ M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 58.

³¹ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny M – Ř; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 387.

³² M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 57.

Místní jméno vzniklo z apelativa *struhadlo*. Dnes je známe jako označení pro kuchyňské náčiní. Dále mohl být název spojován s povoláním struhaře. To znamená *pilař nebo prknář*. Podle toho mívalo toto místní jméno často také význam *pila*.³³

5.4 Tetětice

Tetětice jsou malá vesnice nacházející se přibližně 3,5 km severozápadně od *Bezděkova* a spadající do jeho správního území. První písemná zmínka pochází až z první poloviny 14. století. Vesnice byla postavena kolem malé návsi s rybníkem a dnes v ní stojí raně barokní zámek. Dále v obci také najdeme kapli sv. Isidora, která se do dnešních dob zachovala jako obdélníková budova s prostými dvoukřídlými dveřmi vedoucími ze severu. Vnitřní vybavení kaple je dnes už zničeno.

Název nese význam „ves lidí Teřatových“. Začáteční *Tetě-* se obměnilo v *Tětě-* a to vedlo, díky kdysi asibilované výslovnosti měkkého *t*, k *Ceče-*. Nejstarší písemný zápis názvu, pocházející z roku 1331, zní *Setzietycze*. Tento název s počátečním „S“ může být svědectvím toho, že prvotní podoba jména zněla *Setětice* a obsahovala základ *sět-*. V češtině se zachovalo pouze malé množství místních jmen s tímto základem. Tato jména byla nesrozumitelná a často podléhala změnám. Tím by se dalo vysvětlit kolísání a obměny tohoto místního jména. V pramenech najdeme totiž i další varianty jména, a to *Czeticze*, *Tětětice*, *Tietietitze*, *Tetětici*.³⁴

5.5 Vítaná

Vesnice se nachází přibližně 1,5 km od *Bezděkova*. V roce 1795 byla založena hrabětem Kašparem Heřmanem Küniglem a nesla název *Schönwillkomm*.³⁵ Tento název se poprvé uvádí v pozemkových bezděkovských knihách. Nápis *Wilkommen* byl totiž nad domkem hajného. Název tedy vznikl z německého pozdravu *Seien Sie mir schön willkommen* „pěkně vás vítám“. Proto také pozdější počestný název *Vítaná*. V pramenech se setkáme i s podobou *Šenvilkom*.³⁶ Jde tedy o pojmenování přejaté z německého jazyka.

³³ A. Profous, J. Svoboda, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny S – Ž; IV. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1957, s. 215.

³⁴ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 33, s. 332.

³⁵ M. Kříž, o. c. v pozn. 23, s. 57.

³⁶ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 33, s. 557n.

6 Čachrov

Městys *Čachrov* se nachází asi 15 km jižně od Klatov na hlavní trase mezi *Klatovy* a *Železnou Rudou*. Rozkládá se v nadmořské výšce okolo 716 m n. m. a jeho rozloha je přibližně 8 800 ha. Přírodní hranice tvoří údolí *Strážovského potoka* a *Hořákovského potoka* (povodí řeky *Úhlavy* a říčky *Ostružné*). Žije zde k datu 1. ledna 2016 celkem 534 obyvatel. Čachrov má ve svém správním území několik sídel. Jsou to *Bradné*, *Břeží*, *Dobřemilice*, *Chřepice*, *Chvalšovice*, *Javorná*, *Jesení*, *Kunkovice*, *Onen Svět*, *Předvojovice*, *Svinná* a *Zahrádka*.³⁷ Vedle těchto sídel náleží k městyši také území zaniklé obce *Zhůří* (dnes v rámci místní části *Javorná*). První zmínka o Čachrovu pochází podle některých pramenů už z první poloviny 14. století. V té době býval rytířskou pevností a je zde v roce 1331 uváděn Jan rytíř z Čachrova. Čachrov patřil pánu Ottovi z Roupova a roku 1338 je o něm zmínka ve výčtu vesnic náležících ke klatovskému děkanátu. Osada byla téhož roku údajně povýšena na městečko, a to Janem Lucemburským. Tyto doklady jsou však poněkud sporné. Jistý, pro povýšení na městečko, je rok 1567. Zmínka o čachrovské faře pochází už z roku 1352. Bývalo zde rušno díky velkému množství zemědělců a obchodníků. Mimo ně tu žili i hledači zlata.³⁸ Rýžovalo se v okolí nedaleké říčky *Ostružné*. Městečku se dostalo mimo jiné také práva soudcovského včetně výkonu hrdelního trestu. Mezi lety 1380–1390 tu byla postavena Vilémem z Čachrova tvrz. V době husitských válek ji však obsadil vzbouřený lid a po připojení obce k městu *Velhartice* tvrz zpusťla. V 15. – 16. století měnil Čachrov opakovaně své majitele. Nejvýznamnější jsou asi páni z *Rožmitálu*, kteří obec vlastnili v letech 1450–1541. Roku 1550 tvrz získal rytíř z *Oušavy* zvaný *Rendl*. Toto jméno je dodnes v okolí velmi časté. Na konci 16. století tvrz opravil *Jan Bochuchval* z *Hrádku*.³⁹ V té době byl kolem ní postaven příkop s padacím mostem. Díky tomu a kvůli mohutnosti celé tvrze byla někdy označována jako hrad. Ve 2. polovině 16. století se mluví o novém povýšení Čachrova, poté ale obec opět změnila svůj status na vesnici. Po velkém požáru v obci roku 1653 se čachrovské vrchnosti rychle střídaly a docházelo ke stálému hospodářskému úpadku.⁴⁰ Ve druhé polovině 18. století byla tvrz přestavěna v sýpku a kolem byl postaven barokní zámek, který však roku 1933 vyhořel a v roce 1973 byl nesmyslně stržen. Věžovitá tvrz se dochovala v téměř

³⁷ J. Steiner, *Čachrov a Čachrovsko*, Klatovy: Echo, 2002, s. 11.

³⁸ *Šumava, Železnorudsko, turistický průvodce*, Praha: Kartografie a. s., 2003, s. 41.

³⁹ A. Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha: Argo, 1998, s. 102.

⁴⁰ J. Bahleke, a kol., *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska* (překlad J. Dobeš, E. Doležalová, J. Hrdina), Praha: Argo, 2001, s. 61.

neporušené podobě. Dlouho byl objekt nepřístupný a chátral.⁴¹ Dnes se o rekonstrukci snaží jeho majitel. Kromě tvrze se zde nachází také gotický kostel sv. Václava postavený kolem roku 1352. V roce 1804 k němu byla přistavěna věž. Východně od městečka při cestě k Nemilkovu stával na kopci kostel sv. Víta. Připomíná se roku 1612. Ten byl však koncem 18. století zbořen. Doložena je také kaple sv. Prokopa, stávající kdysi na panské louce severně od městečka. Před postavením kaple bývala na tomto místě šibenice. Dnes je tam vystavěn kříž. V okolí Čachrova se těžila tuha, v obci se nacházel pivovar a známá byla také Kordíková vápenka. Asi jeden kilometr od obce byla roku 1902 postavena jedna z prvních družstevních hydroelektráren podle návrhu Františka Křížika.⁴² Roku 1904 byl Čachrov povýšen na městys. Severně od města ve vzdálenosti 2 km se v lese nachází kaple sv. Anny a pod ní i hrobka Kordíků z Čachrova, vlastníků celého panství v 19. století. V obci stojí za pozornost také Muzeum železničních drezín Václava Zahradky. Vzdělání dětí zajišťuje Základní škola a Mateřská škola Čachrov.

Název *Čachrov* nese jen jediná obec u nás. Původně zněl název *Czachrow*. Ve starých listinách a dokumentech lze najít i další podoby tohoto místního jména, jsou to *Cziachrow*, *Čziachrow*, *Čzachrow*, *Cziachrov*, *Tschacherau*. Tvar *Čachrov* byl poprvé zmíněn roku 1615, a to u osoby Kateřiny ze Šlovic na Čachrově, která se také zasloužila o opětovné povýšení obce na městečko roku 1617. Název vznikl vlastně z osobního jména *Cacher*, což je německá domácká podoba *Zacher* z osobního jména *Zacharias*. To je jméno hebrejského původu a znamenalo „*Jehova pamatuje*“. *Cachrov* bylo časem u nás změněno na *Čachrov*, a to lidovým spojením se slovem *čachr* neboli „nepoctivý obchod“. Toto spojení se k nám dostalo opět prostřednictvím němčiny z hebrejského *sachar* „výdělek“. V době okupace se používal německý název *Tschachrau*.⁴³

6.1 Bradné

Vesnička se nachází asi 1 km od obce *Čachrov*. První zmínky o ní pochází z roku 1555. Ten rok se zde uvádí ves *Bradney*, která náležela velhartickému panství.

⁴¹ *Městys Čachrov, historie* [online], [cit. 21. 3. 2016], dostupné z WWW. <http://www.cachrov.cz/historie/index.html>.

⁴² K. Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. díl*, Praha: Libri, 1996, s. 446n.

⁴³ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 294.

Německé pojmenování *Broden* se užívalo asi od roku 1790. V průběhu historie města existují i další varianty pojmenování. Jsou to *Bradny*, *Brodní*, *Bradní* (psáno *Brodnj*, *Bradnj*). Označení *Bradné* si nese od roku 1848.

Jméno pochází ze jména mužského rodu *Bradný*. Jméno pravděpodobně vzniklo ze slova *bradlný*, což znamená „dvůr vystavěný mezi bradly“.⁴⁴ Dnes jsou bradla tělocvičné nářadí, původně se takto ale označovaly hradby, zábradlí. Slovo vzniklo z praslovanského *bordlo* a mělo označovat něco, co slouží k obraně.⁴⁵

6.2 Březí

Březí se nachází asi 1,5 km severozápadně od *Čachrova*. První zmínka pochází z roku 1379. V té době byla považována za součást čachrovského panství. Jako samostatná obec je zmiňována až v roce 1664. Původně se v obci nacházela tvrz, která byla přestavěna na zámek. Nacházel se tu také pivovar, vinopalna a dvůr s ovčínem.⁴⁶ Název *Březí* nese několik dalších obcí a částí obcí v České republice. Existuje jich celkem asi 23. Jmenuje se tak také rybník ležící nedaleko právě zmiňované obce *Březí* na Klatovsku.

V průběhu let se název obměňoval. Původně se ves jmenovala *Břieza* (novočesky *Bříza*), postupně se ale název změnil na kolektivum *Březí*. Obce s tímto pojmenováním dostávaly většinou takový název podle nějaké důležité nebo památné břízy. V historických pramenech se objevují také varianty *Brzieza*, *Brzezy*, *Birken*, *Birkau*, *Bržezy*, *Březy*. Německé obyvatelstvo používalo většinou název *Birkau*.⁴⁷

6.3 Dobřemilice

Od roku 1428 můžeme najít informace i o další místní části náležící k *Čachrovu*, *Dobřemilicích*. Rozkládá se 2,5 km jihovýchodně od *Čachrova*. Toto pojmenování si nesou pouze dvě obce u nás. Ta druhá se nachází v okrese Písek. Jméno *Dobřemilice* vzniklo nejspíše jako „ves lidí Dobřemilových“. *Dobřemil* bylo složené mužské osobní

⁴⁴ A. Profous, o. c. v pozn. 43, s. 158.

⁴⁵ J. Rejzek, *Český etymologický slovník*, Voznice: Leda, 2001, s. 95.

⁴⁶ J. Steiner, o. c. v pozn. 37, s. 46.

⁴⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 43, s. 180.

jméno. Německý název zní *Multer*, což v překladu znamená „necky“. Další varianty pojmenování byly *Dobrzemilicze*, *Dobržemilicze*, *Dobřemilitz*, *Dobřemělice*.⁴⁸

6.4 Chřepice

O této vsi nemáme mnoho doložených informací. Nachází se asi 3 km jihozápadně od *Čachrova* a první zmínky o ní pochází z roku 1560. V nich se píše o vsi *Chrzepizce*. První podrobnější popis pochází ale až z roku 1895, kdy byla vedena jako součást katastrálního území obce *Jesení*.

V průběhu let se jméno obměňovalo. Používaly se názvy *Chržepizce*, *Kržepizce* a *Kühberg*, což byl název německý, znamenající kraví hora, hora pro krávy. Ze starého slovesa *chřápat*, *chřapat* (u kterého ale není jasné, co přesně vlastně znamenalo) vzniklo jméno *Chřápa* (stejně jako například ze slovesa *loudat se* vzniklo *Louda* atd.). Z tohoto jména pak nejspíše vznikl název obce *Chřepice*.⁴⁹

6.5 Chvalšovice

Nachází se 3,5 km na jih od městyse *Čachrov*. První zmínka o *Chvalšovicích* je z roku 1404. V České republice jsou dvě obce s tímto názvem. Prvotní tvar zněl *Chvališovice* „ves lidí Chvališových“.

Jméno tedy vzniklo z osobního jména *Chvališa*, jehož kratší tvar zněl *Chvališ*. V průběhu staletí se název obměňoval. Existovaly *Chwalissowicze*, *Chualessowicze*, *Chwalczowicze*, *Chwalschowicze*, *Chwalssowice*, *Chvalešovice*. Tvar *Chvalešovice* je doložen až v 19. století.⁵⁰

6.6 Javorná

Historie názvu této obce je velice zajímavá. První zmínka o ní pochází z 15. století. Šlo o roztroušené, nejednotné dvory. První pojmenování znělo *Seewiesen*. V údolí od *Svinné (Wolfsau)* a pod osadou *Onen Svět* se totiž kdysi nacházelo poměrně rozlehlé jezero, které sahalo právě až ke dvorům osady. Lze tedy soudit, že šlo o pojmenování pozemků v blízkosti jezera. Název, jak je již patrné, pochází z němčiny

⁴⁸ A. Profous, o. c. v pozn. 44, s. 400.

⁴⁹ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 61.

⁵⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 49, s. 75n.

(*See* = jezero, *Wiesen* = louky). Počátkem 17. století se začal používat počestěný název *Zejbíš*, psáno *Zegbis*. Roku 1701 zde byla vysvěcena kaple sv. Anny, proto se také obci začalo říkat „U svaté Anny“. Pojmenování *Zejbíš* se začíná prosazovat až koncem 19. století, a to hlavně zásluhou vznikající české menšiny. Po roce 1918 je již toto pojmenování úřední. Vše opět změnila 2. světová válka. V těchto letech bylo území připojeno k Německu a opět se používal název *Seewiesen*. Po skončení války se vše vrátilo zpět a užívalo se názvu *Zejbíš*.

Roku 1953 dostala obec zcela nový název **Javorná**. Toto pojmenování si získala díky nedalekému šumavskému vrchu *Javorná*, ležícímu jihovýchodním směrem od obce.⁵¹

6.7 Jesení

Vesnice, nacházející se asi 2,5 km na jih od *Čachrova*, se jmenuje *Jesení*. První zmínky o ní spadají až do roku 1379. Tehdy se používal název *Jessen*. Německý název zní *Gesen*. Od toho pochází mnoho variant, které se užívaly se v minulosti: *Jesní*, *Jeseny*, *Jesen*, *Jesenice*, a byly psány různě (*Gesenij*, *Gesenny*, *Gessen*, *Gessenicze*, *Gesenj*, *Gesenice*). Místní jméno *Jesení* vzniklo z hromadného apelativa *jesení*, což značí „jesenový“ jasanový les.⁵²

6.8 Kunkovice

Kunkovice jsou malá vesnice vzdálená 2,5 km směrem na jih od městyse *Čachrov*. První zmínka o její existenci pochází z roku 1404. Název pochází z označení „ves lidí Kónkových“. Osobní jméno *Kónek* je zdvojnásobení z německého jména *Konrád*.

V 16. století se objevuje tvar *Kunkovice*. Jméno bylo pravděpodobně omylem spojeno s osobním jménem *Kunek*, což bylo deminutivum z *Kuna*, *Kunhuta*. Německy se této obci říkalo *Bergfried*, což v překladu znamená „horský mír“. Varianty jména *Kunkovice* jsou *Koukowicze*, *Konkovicze*, *Konkowicze*, *Kunkowicze*, *Kunkowitz*.⁵³

⁵¹ J. Steiner, *Čachrov a Čachrovsko*, Klatovy: Echo, 2002, s. 56.

⁵² A. Profous, o. c. v pozn. 49, s. 130.

⁵³ A. Profous, o. c. v pozn. 49, s. 446n.

6.9 Onen Svět

Tato malá vesnice se nachází přibližně 4 km na jih od *Čachrova*. Původní název obce zněl *Nový Svět* a první písemná zmínka o místě pochází z roku 1494. V těchto místech byla také založena jedna z prvních sklářských hutí na území tehdejšího Královského hvozdu. Tato huť vytvářela páteříky – růžencové korálky. Nedaleko obce stávala i huť na výrobu železa. Železná ruda se sem dovážela z obce Železná Ruda, nebyla ale moc kvalitní. Původní název *Nový Svět* je vlastně obrazné pojmenování, stejně jako je v atlase novým světem nazývána Amerika například oproti Evropě (starému světu).

Podle slovníku Antonína Profouse se lidovým vtipem název změnil právě na *Onen Svět* (onen svět = věčnost, sídlo mrtvých).⁵⁴ Název *Onen Svět* si v České republice nesou ještě dvě další osady. Přeložený německý název za okupace zněl *Jenawelt*.⁵⁵

6.10 Předvojovice

Od *Čachrova* je tato vesnice vzdálena asi 3 km na jihovýchod. První písemná zmínka o této osadě pochází z roku 1428. Opět název nejspíše vznikl z označení „ves lidí Předvojových“, tedy *Předvojovici* > *Předvojovice*.⁵⁶

6.11 Svinná

Je to malá, rozptýlená vesnice ležící přibližně 6 km na jih od *Čachrova*. Skládá se ze tří osad: *Hořejší Svinná*, *Střední Svinná* a *Dolejší Svinná*. První zmínka o této vesnici pochází z roku 1404. Jméno mělo také varianty *Swynye*, *Swina*, *Swinna*.

Základem tohoto jména je obecné jméno *svině*. Jméno znělo původně *Sviň-ná*, a to se depalatalizací změnilo ve *Svinná*. Ves se takto nazývala nejspíše proto, že se tu chovaly většinou „svině“. U starých obcí je také možné, že jméno náleželo původně

⁵⁴ A. Profous, J. Svoboda, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny S – Ž; IV. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1957, s. 246.

⁵⁵ J. Steiner, o. c. v pozn. 51, s. 70.

⁵⁶ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny M – Ř, III. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 464.

k lesu nebo hoře, kde žila divoká prasata. Také se tak nazývaly osady ležící nad potoky, neboť se vepři rádi válejí v blátě.⁵⁷

6.12 Zahrádka

Vesnička se nachází asi 2 km východně od *Čachrova*. Kdy byla přesně založena, není zcela známo. První písemná zmínka o ní pochází až z roku 1373. Další písemné varianty tohoto pojmenování byly *Zahradca*, *Zahradka*. Název pochází z apelativa *zahrádka*. Mělo nejspíše označovat zahrazené místo (pastviny, lesy), nebo ohrazený kus panského pole.⁵⁸

⁵⁷ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 54, s. 256.

⁵⁸ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 54, s. 704, 707.

7 Dešenice

Městys *Dešenice* má velice výhodnou polohu na úpatí šumavských kopců. Leží v nadmořské výšce 505 m n. m. s dobrým dopravním spojením. Obec se nachází asi 3 km jihovýchodně od *Nýrska*. Dříve tudy procházela frekventovaná výšinná *Světelská cesta*, která vedla z Bavorska přes *Mústek* směrem ke *Klatovům*.⁵⁹ K 1. 1. 2016 mají *Dešenice* podle Ministerstva vnitra České republiky 679 obyvatel.⁶⁰ Do správního území městyse patří několik vsí. Jsou to *Datelov*, *Děpoltice*, *Divišovice*, *Matějovice*, *Městiště*, *Milence*, *Oldřichovice* a *Žiznětice*.⁶¹ První zmínka o této obci a o její tvrzi pochází z roku 1272, kdy ji vlastnil jakýsi Rydkář (Rudgerus de Deschenicz).⁶² Od roku 1379 pak patřily *Dešenice* rytířům z Čachrova. Ti je spravovali s malými přestávkami až do roku 1543. Na přelomu 15. a 16. století byl majitelem Jiří Dešenský a později obec převzali do svých rukou jeho dva synové. Po nich se jako vlastníci uvádějí Předeničtí z Předenic. Další rod, který *Dešenice* vlastnil, byli Vrábští z Vrábí. V 17. století se útrapy spojené s třicetiletou válkou nevyhnuly ani *Dešenicím*, byl například zničen dešenický kostel. Roku 1672 byla obec povýšena na městečko. Roku 1686 obec koupil Vilém Albrecht Krakovský z Kolowrat. Tento majitel v roce 1720 kostel znovu opravil. Roku 1757 byly *Dešenice* prodány říšskému hraběti von Palm-Gundelfingenovi. Ten však neuměl dobře hospodařit a kvůli tomu musela být obec po jeho smrti prodána. Koupila ji knížata Hohenzollern von Sigmaringen. Od poloviny 18. století přestala dešenická tvrz sloužit jako panské sídlo a *Dešenice* se už nikdy nestaly samostatným šlechtickým statkem či panstvím.⁶³ Roku 1873 se u obce začala stavět železnice. Trať byla uvedena do provozu 20. října 1877. *Dešenice* samozřejmě také značně postihly obě světové války. Při 1. světové válce bylo v obci ubytováno asi 30 uprchlíků z Haliče a Bukoviny. Byla tu také zřízena dočasná nemocnice. Po válce v době první republiky bylo například vybudováno elektrické vedení a založeno několik spolků (pěvecký spolek, spolek včelařů, kulturní spolek,...). Byl zde také postaven pomník věnovaný padlým v 1. světové válce. Ten byl odhalen 21. 7. 1929. V roce 1938 se *Dešenice* staly součástí Německa. Kroniky o životě v *Dešenicích* během 2. světové války mlčí. 5. května 1945 sem přijeli američtí vojáci.

⁵⁹ M. Kříž, *Dešenice v proměnách času*, Klatovy: Arkáda, 2008, s. 4.

⁶⁰ *Počty obyvatel v obcích* [online], [cit. 5. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

⁶¹ *Dešenice a okolí, základní údaje*, [online], [cit. 6. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/desenice/zaklad.asp>.

⁶² A. Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998, s. 129.

⁶³ M. Kříž, o. c. v pozn. 59, s. 6–13.

Dešenice opět začaly obydlovat čeští občané. Během jednoho roku bylo z okolí odsunuto asi 1200 lidí německé národnosti. Po vzpamatování se z 2. světové války prošla obec dalším rozvojem. Bylo vybudováno hřiště, kulturní dům, nová hasičská zbrojnice, nové koupaliště, nový obchod atd.⁶⁴ Dnes jsou Dešenice rozvinutým městysem. Vzdělání dětí zajišťuje Základní škola a Mateřská škola Dešenice. Aktivita různých spolků je zde také na vysoké úrovni.

V obci nalezneme několik pamětihodností. Nejstarší z nich je dešenická tvrz a zámek. Doklady o nich jsou stejně staré jako doklady o samotné obci. Areál panského sídla prošel během staletí dlouhým vývojem. Za tu dobu tu vznikl rozsáhlý komplex budov. Původně gotická stavba se roku 1560 přestavěla v renesančním stylu. V té době vznikla u tvrze třípatrová čtverhranná věž a tzv. jižní palác. Dodnes je nejstarší severní část komplexu zachována. Sídlo bylo dále přestavěno v barokním stylu. To se změnilo až v 19. století, kdy byla tvrz přestavěna na pivovar.⁶⁵ Ten patřil k nejvýznamnějším na Klatovsku. Válka a 1. polovina 20. století ale pivovaru uškodily. Roku 1929 byl pivovar prodán Akciovému pivovaru ve Stodě. Po druhé světové válce v roce 1945 byl pivovar prodán a rok poté zrušen.⁶⁶ Další významnou dešenickou památkou je kostel sv. Mikuláše. Tento kostel byl postaven v gotickém stylu roku 1350. Později byl zničen a opět postaven. Na začátku 18. století byla nad kostelem postavena fara. Dále lze nalézt v Dešenicích kašnu z roku 1878, roku 1931 opatřenou vodotryskem. Na návsi je socha sv. Jana Nepomuckého. U hřbitova se nachází kaple sv. Anny a v lese směrem na Zelenou Lhotu kaple sv. Jana Nepomuckého.

Prvotní tvar místního jména *Dešenice* měl jednotné číslo. Původně zněl nejspíše *Dešnicě*, později *Dešnice*. Tento název vznikl zpodstatňující příponou *-ica* z adjektiva *deščná*. To znamenalo „desková, bidlová“. Asi tu šlo o deskové panství.⁶⁷ Postupem času zanikla v souhláskové skupině *ščn* a *štn* prostřední souhláska. Pro usnadnění výslovnosti tak bylo mezi ostatní dvě souhlásky vloženo *e* stejně, jako je tomu například u místních jmen *Předenice* nebo *Drahenice*. U Dešenic k tomuto tvaru přispělo také adjektivum *dešenský*. Jméno se časem stalo podle jmen končících na *-enice* pomnožné. Jak je již výše zmíněno, velkou část historie žilo v *Dešenicích* německé obyvatelstvo. Německý název *Deschenitz* kopíruje zvukovou podobu českého pojmenování. Toto

⁶⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 59, s. 31n.

⁶⁵ M. Kříž, o. c. v pozn. 59, s. 58n.

⁶⁶ M. Kříž, o. c. v pozn. 59, s. 54.

⁶⁷ M. Kříž, o. c. v pozn. 59, s. 5.

místní jméno je v různých historických obdobích zapisováno v mnoha variantách. Jsou to, mimo již zmíněných variant, *Deschenicz*, *Dessewicz*, *Dessouicz*, *Dessenicze*, *Desenicze*, *Desstnicze*.⁶⁸

7.1 Datelov

Datelov je vesnice, která se nachází asi 5 km jihovýchodně od *Dešenic*. První zmínka o ní pochází z roku 1379. Název se vytvořil z českého příjmení *Datel*. Toto příjmení vzniklo, jak je zřejmé, z apelativa *datel*. V místním jménu je zachovalá prastará přípona *-tel* s původní samohláskou *-e-* v příponě, stejně jako je tomu například u apelativa *jetel*. Je to zde zmíněno proto, že například u místního jména *Datlov*, se už toto *-e-* nevyskytuje.

Název vsi byl dříve zapisován i ve tvaru *Datelovo*. Střední rod se dostal do prvního pádu podle pádu druhého, který je shodný pro mužský a střední rod. Šlo pravděpodobně tedy o dvůr, který kdysi patřival nějakému panu *Datlovi*. Žilo zde i německé obyvatelstvo, které používalo název utvořený podle české podoby *Todlau* nebo *Dottelau*. Z tohoto názvu vzniklo české *Todalov*. S tím se v některých pramenech také setkáváme.⁶⁹ Další objevené varianty jména v písemných dokladech jsou *Datelow*, *Dattelov*.⁷⁰

7.2 Děpoltice

Tato malá vesnice se nachází přibližně 3,5 km východně od *Dešenic*. První zmínky o ní pocházejí z roku 1379. Název řadíme k toponymům, jejichž jméno vzniklo ze jména osobního. Konkrétně vznikl název z osobního jména *Děpolt*. Toto jméno se v kalendáři vyskytovalo ještě v 60. letech 20. století. Podle nedalekých obcí *Oldřichovice*, *Petrovice* nebo *Janovice*, kterým byl název dán také podle jména nějaké osoby, byl název *Děpoltice* změněn na *Děpoltovice*.⁷¹ Tento tvar je zmiňován roku 1789 a podle něj je utvořeno jméno německé, které zní *Depoltowitz*. Nejspíše vedl také k mylnému spojení s osobním jménem *Leopold*, a tak se začal užívat tvar *Leopoldowitz*.

⁶⁸ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 381.

⁶⁹ *Datelov*, [online], [cit. 8. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/desenice/fr.asp?tab=snet&id=4484&burl=&pt=ZI>.

⁷⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 64, s. 366.

⁷¹ M. Kříž, *Dešenice v proměnách času II.*, Klatovy: Arkáda, 2010, s. 36.

Ten nalezneme například v pramenech z roku 1839. Další varianty jména jsou *Diepolticze, Dipolticze, Depoldowitz*.⁷²

7.3 Divišovice

Divišovice jsou také součástí obce *Dešenice*. Nachází se asi 4,5 km na východ od *Dešenic*. První zmínka o nich pochází z roku 1554. Původně byly *Divišovice* spravovány obcí *Děpoltice*.

Název *Divišovice* ves získala z osobního jména *Diviš* (tedy „ves lidí Divišových“). Toto osobní jméno se dříve vyskytovalo poměrně často. Existuje také řecké osobní jméno *Dionysios*, které bylo odvozeno ze jména *Dionysos* – „bůh vína“. Německý název zní *Diwischowitz*. Další zápisy jména jsou *Diwissowicze, Diwischowicz*.⁷³

7.4 Matějovice

První zmínka o *Matějovicích*, vsi nacházející se 1,5 km od *Dešenic*, pochází z roku 1379. Dnes obec již téměř zanikla. Dříve tady totiž žilo mnoho obyvatel hlavně německé národnosti. Název *Matějovice* pochází jako většina ostatních místních jmen v okolí z osobního jména. Tentokrát jde o osobní jméno *Matěj*. Německý název *Mottowitz* vznikl poněmčením českého názvu. V pramenech lze najít i starší zápis *Matiegiowicze*.⁷⁴

7.5 Městiště

Městiště se nachází asi 5,5 km jihovýchodně od obce *Dešenice*. První zmínky o této vsi pocházejí z poloviny 16. století. Nacházel se tu hamr a ve 2. polovině 20. století zde byla vybudována i vojenská pěší střelnice. V roce 1994 tu byla vyhlášena přírodní rezervace *Městišťská rokle*.⁷⁵ Dříve se používalo hlavně německé pojmenování *Dorstadt* a až v roce 1850 je vedle něj zmíněn i český název *Mistič*.

Pojmenování se slovtvornou příponou *-iště* označuje, že někde něco je, jako je tomu například u slov *pískoviště, ohniště*. Vzhledem k tomu, že v těchto místech

⁷² A. Profous, o. c. v pozn. 68, s. 379.

⁷³ A. Profous, o. c. v pozn. 68, s. 388n.

⁷⁴ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny M – Ř; III. díl, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 38.*

⁷⁵ M. Kříž, o. c. v pozn. 71, s. 55.

ale nikdy město nebylo, vykládáme si název podle staročeského slova *městišče*, *městiště*. To znamená „půda, místo“, něm. *Platz, Raum, Boden*.⁷⁶ Často se používalo ve významu volný nebo prázdný (suchý) prostor. Německé označení *Dorrstadt* je vlastně spojení výrazů „*dürre Stätte*“, což opět znamená suché místo.

7.6 Milence

Asi 1,5 km jihozápadně od *Dešenic* se rozprostírají *Milence*. První zmínka o nich pochází z roku 1379. Ještě i slovník A. Profouse uvádí starší název *Milenice*. Název vznikl opět ze jména osobního a oblast byla označována jako „ves lidí Milenových“.

Ve slabice *-ni-* splynulo *-i-* s *-ň-*. Dále se pak komponent *-eňce* změnil v *-ence*. Tímto způsobem vznikly dnešní *Milence*. Z roku 1542 je doložen i chybně zapsaný název *Malencze*. Německý název pro tuto ves zní *Millik* a objevil se někdy v 17. století. Další podoby názvu jsou *Milencz, Malencze, Milnicze, Milek*.⁷⁷

7.7 Oldřichovice

Oldřichovice, ležící asi 3,5 km východně od *Dešenic*, jsou poprvé doloženy už od roku 1383 a vznikly také z osobního jména. Byla tak označována „ves lidí Oldřichových“. Název tedy vznikl z osobního jména *Oldřich*. Toto jméno je germánského původu a pochází z německého jména *Uodalrich*, což znamená „vládce dědičného statku“.⁷⁸ Německy se vesnici říkalo *Olchowitz*. Dále se v pramenech setkáme například s označením *Ulrichowicz, Vldrzychowicze, Woldrzychowicze, Olchowitz*.⁷⁹

7.8 Žiznětice

Žiznětice se nachází asi 2 km severovýchodně od *Dešenic* a první zmínka je z roku 1379. Jméno pochází opět z osobního jména *Žizňata*, které bylo v roce 1250 zapsané starým pravopisem v podobě *Siznata*. Název tedy nepochází podle domněnek ze slova *žizeň*. Jeho slovesným základem je *žizn*, což ve staroslovanštině znamenalo život. V pramenech jsou uváděny varianty jako

⁷⁶ J. Gebauer, *Slovník staročeský II. díl*, Praha: UNIE, 1916, s. 341.

⁷⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 74, s. 75n.

⁷⁸ M. Kříž, o. c. v pozn. 71, s. 37.

⁷⁹ A. Profous, o. c. v pozn. 74, s. 264.

Zieznieticze, Sysnieticze, Žižnieticze. Vedle německého označení *Schissnetitz* se poprvé český název uvádí v roce 1849. V roce 1916 je pak ale ustanoveno, že obec ponese jméno *Žiznětice*.⁸⁰ Dnes je však vesnice mezi obyvateli a i na dopravním značení označována jako *Žíznětice*.

⁸⁰ M. Kříž, o. c. v pozn. 71, s. 57.

8 Hamry

Obec se rozkládá v kotlině mezi masivem Královského hvozdu a hřebenem Můstku a Prenetu, v údolí řeky *Úhlavy*. Leží na hlavní trase mezi *Nýrskem* a *Železnou Rudou*. Nadmořská výška v této oblasti stoupá z 530 m n. m. až na hřeben Královského hvozdu do 1220 m n. m. Nejvyšší vrchol v okolí *Hamrů* je *Ostrý* s nadmořskou výškou 1283 m n. m. Celé hamerské území patří pod CHKO Šumava.⁸¹ K datu 1. 1. 2016 je uváděno v obci *Hamry* 127 obyvatel.⁸² První zmínky pocházejí už ze 13. století. Na vrcholku Ostrého stál údajně strážní hrádek nebo tvrz a v údolí pod ním několik vodních hamrů, ve kterých se zpracovávala železná ruda. Odtud pochází i jméno obce. Vedla tudy tzv. *Železná stezka* přes sedlo Špičáku až do Úhlovského údolí. Tato obec se stala jednou z největších králováckých rychet a skládala se z několika samostatných dvorců. Králováci byli šumavští osadníci, kteří ve 12. a 13. století střežili zemské stezky, věnovali se těžbě dřeva a pastevectví. U krále měli zvláštní privilegia, aby podporovali osidlování těchto oblastí. Ta z nich dělala svobodné poddané s právem vlastní samosprávy. První privilegia dostali tito obyvatelé od královny Elišky Přemyslovny, a to v roce 1314. Byli podřízeni přímo králi, a proto označováni jako Kralováci. Sídliili v osamělých dvorcích u svých pozemků, na území rozděleném do 8 rychet, které se rozkládaly od Všerub až k Stachům.⁸³ Byly to *Svatá Kateřina*, *Hamry*, *Hojsova Stráž*, *Javorná*, *Zhůří*, *Kochánov*, *Stodůlky*, *Stachy*. Každá rychta měla svého rychtáře, který podléhal hlavnímu rychtáři celého Královského hvozdu.⁸⁴ Po zrušení roboty a poddanství v roce 1848 ztratila tyto privilegia význam. Na území královácké rychty *Hamry* byly v provozu dva hamry. Dolní hamr ležel na pravém břehu *Úhlavy*, kde dnes stojí *Hamerký Dvůr*. Druhý ležel někde mezi *Mottlovskými Dvory* a *Fuchsovým Dvorem*. Tyto hamry už v roce 1565 ale nefungovaly. Na jejich místech stálo pouze jedno nebo dvě stavení. Ty se postupně rozrůstaly a jako sídlo jsou *Hamry* poprvé zmíněny v berní rule⁸⁵ z roku 1654.⁸⁶ Do 18. století byly *Hamry* nejlidnatější rychtou Královského hvozdu.⁸⁷ Na přelomu 18. a 19. století tu vznikly skelné hutě, brusírna skla a mlýny. Do 50. let 20. století se tu nacházela papírna. V údolí *Úhlavy*

⁸¹ *Hamry – základní informace*, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.sumava.net/hamry/zaklad.asp>.

⁸² *Počty obyvatel v obcích*, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

⁸³ *100 zajímavostí ze staré Šumavy – a také z Bavorského lesa IV.*, Plzeň: Starý most s.r.o., 2013, s. 142.

⁸⁴ *100 zajímavostí ze staré Šumavy – a také z Bavorského lesa IV.*, Plzeň: Starý most s.r.o., 2013, s. 121.

⁸⁵ Je to první úplný soupis daňových povinností v Českém království z roku 1654.

⁸⁶ *Šumava – Železnorudsko, turistický průvodce*, Praha: Kartografie a. s., 2003, s. 51.

⁸⁷ *100 zajímavostí ze staré Šumavy – a také z Bavorského lesa IV.*, Plzeň: Starý most s.r.o., 2013, s. 146n.

najdeme také starou přečerpávací hydroelektrárnu s malou vodní nádrží, která byla první svého druhu v Čechách.⁸⁸ Kvůli tomu, že obyvatele obce tvořilo převážně německé obyvatelstvo, se *Hamry* postupně vylidňovaly. V roce 1945 obec téměř zanikla. Za socialismu byla sice přístupná, ale ležela v pohraničním pásmu.⁸⁹ Dnes jsou *Hamry* velkou turistickou destinací, nacházejí se zde restaurace i penziony, i když tu trvale žije jen málo obyvatel.

V obci najdeme Kollerův kostel Bolestné Panny Marie, který vznikl přestavbou původní kaple z roku 1773. Jde o jednolodní farní kostel nacházející se na dvoře Kollerhof. Podél cesty vedoucí ke kostelu se nachází dílo Společná cesta Panny Marie Bolestné s Ježíškem. Do osmi kamenů pocházejících z bývalé křížové cesty je zasazeno několik keramických plastik, které vyjadřují sedm bolestí Panny Marie. V obci najdeme také tzv. „Pamětní kameny“. Ty jsou vzpomínkou na původní německé obyvatele a občany novodobé historie *Hamrů*, kteří zde žili.

Jak již je výše zmíněno název dostala obec podle hamru, což je vlastně železárna, ve které se nacházel kladivový stroj, který byl při rozbíjení železné rudy a zpracovávání železa poháněn vodou. Apelativum *hamr* totiž původně znamenalo kladivo.⁹⁰ V České republice se nachází asi 13 obcí s tímto názvem. K tomu jsou v některých případech přidány přívlastky jako *České*, *Kryštofovy*, *Staré*, *Svobodné*, *Nové* nebo *Velké Hamry*. Původ názvu *Hamry* je ale u všech stejný. Liší se právě v přívlastcích. Nedaleko našich *Hamrů* můžeme například nalézt právě *České Hamry*. Ty se nacházejí asi 4,5 km od *Nýrska* a svůj přívlastek *České* získaly proto, že v této vsi žili vždy převážně lidé české národnosti.⁹¹ V naší obci *Hamry* žilo, jak je již zmíněno, převážně německé obyvatelstvo, a tak existuje samozřejmě i název německý, který zní *Hammern*. Podle našeho dělení patří tedy tato obec k oikonymům, která vznikla ze jména obecného označujícího nějakou věc, v tomto případě výrobní zařízení.

⁸⁸ P. David, V. Soukup, *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku – Šumava s mapovým atlasem*, Praha: SOUKUP & DAVID, 2001-2002, s. 47.

⁸⁹ *Historie obce Hamry*, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.
<http://www.sumavanet.cz/hamry/fr.asp?tab=snet&id=1226&burl=&pt=HS>.

⁹⁰ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H, I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 582.

⁹¹ A. Profous, o. c. v pozn. 90, s. 584.

9 Chudenín

Obec *Chudenín* se nachází asi 21 km jihozápadně od *Klatov*. Leží v nadmořské výšce 478 m n. m. a podle Ministerstva vnitra České republiky má *Chudenín* k datu 1. 1. 2016 celkem 583 obyvatel.⁹² Pod tuto obec spadá několik dalších integrovaných částí. Jsou to *Fleky*, *Hadrava*, *Liščí*, *Skelná Hut'*, *Suchý Kámen*, *Svatá Kateřina* a *Uhliště*. *Chudenín* byl založen městem Domažlice kolem poloviny 16. století. O jejich existenci se dozvídáme poprvé z listiny poplatků chodské vsi Pocinovice z roku 1567. V knize *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald* od Josefa Blaua se píše: *Osídlenci z Pocinovic založili Chudenín. Byli to Jan Talián, Jan Erhutka, Martin Šimek, Červenka, Havel, Talián a Dura. Z těchto první tři platili ročně 20 bílých grošů a následující už jen 2, 4 a 6 grošů. Takže zde byla 3 větší hospodářství a 4 menší.*⁹³ V letech 1579–1621 bylo chodské panství, kam patřil právě i *Chudenín*, dáno do zástavby Domažlicím. Ty, aby měly větší příjmy, lákaly cizince k osidlování vsí a zakládání nových. Tak byl dosídlen i *Chudenín*. Po bitvě na Bílé hoře byli účastníci protihabsburského povstání trestáni hlavně ztrátou majetku. I Domažlice tehdy ztratily mnoho poddanských vesnic a zástavní právo na chodské panství. Chodové od té doby byli podřízeni přímo králi a měli některá zvláštní privilegia. Zato museli ale střežit státní hranice. Dělali obchůzky po zemské hranici a kvůli tomu si také nesou své jméno Chodové. Od konce 16. století začal ale jejich význam klesat. Chodové se nechtěli vzdát svých privilegií. V roce 1621 bylo panství v Domažlicích zastaveno Wolfu Lamingerovi z Albenreuthu. Poté mu bylo prodáno. To znamenalo úplný konec výsad pro Chody. Ti se ale nechtěli vzdát. Když Wolf zemřel, nejprve panství spravovala jeho vdova a poté nejstarší syn Volf Fridrich. Poté panství převzal Volf Maxmilián (známý jako Lomikar). Chodové se bouřili dál a přestali až ve chvíli, kdy byl popraven známý chodský rebel Jan Sladký Kozina.⁹⁴ Po smrti Volfa Maxmiliána bylo panství prodáno Janu Filipovi Stadionovi a jeho bratru Jiřímu. Ti jej rozdělili na menší části. Koncem 18. století se tedy panství dělilo na Kout, Trhanov, Záhořany a z hlediska právních poměrů na 6 druhů vesnic. *Chudenín* patřil k těm, které byly uvedené v berní rule z roku 1654 a jí podrobené. Protože ale byly tyto vsi založené na královské půdě, byly zbaveny berní povinnosti a roku 1715 do ní opět zahrnuty. Silnice, která je dnes hlavní trasou

⁹² Počty obyvatel v obcích [online], [cit. 11. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

⁹³ M. Kříž, *Historie a současnost obce Chudenín*, Klatovy: Arkáda, 2009, s. 15.

⁹⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 18.

do Chudenína (tj. silnice z Nýrska do Všerub), byla postavena v roce 1830. První světová válka se také na obci podepsala a vzhledem k tomu, že většina lidí byla německé národnosti, ani vznik Československé republiky tu nebyl vítanou situací. V době 2. světové války spadal Chudenín k sudetským oblastem a náležel Německu. Po válce byli Němci z této obce odsunuti. Poslední Němci z Chudenína odešli v lednu 1947.⁹⁵ Od 2. poloviny 20. století se začal v obci rozvíjet nový kulturní život. Byl založen požární sbor nebo například myslivecký spolek. Roku 1946 byla v Chudeníně založena jednotřídní škola a nová mateřská škola. Byl sem také zaveden elektrický proud, nainstalován místní rozhlas, vybudován rybník, vyasfaltována silnice a mnoho dalšího.

V obci se nachází kaple Panny Marie postavená v roce 1834. Kaple je opravená a udržovaná. Dále tu stojí pomník věnovaný obětem 1. světové války.

První doložený tvar názvu pochází z 16. století a zní *Chudienino*. Na otázku, odkud pochází název *Chudenín*, máme jako odpověď dvě varianty. Buď vznikl přivlastňovací příponou *-in* z příjmení *Chudina*, nebo jde o analogický novotvar z adjektiva *chudý* stejně jako místní jméno *Chudenice*, které leží asi 20 km severovýchodně od této obce. Německy se *Chudenín* nazývá *Chudiwa*. To vzniklo poněmčením českého názvu.⁹⁶

9.1 Fleky

Tato malá vesnice se nachází asi 4 km na západ od obce *Chudenín*. První zmínky pochází z roku 1600. Byla to ves, kterou Chodové založili a osídlili ji českým obyvatelstvem.

Český název vznikl úpravou německého názvu pro tuto obec *Flecken*. Ten pochází z výrazu *auf den Flecken*, což znamená „na kouscích nebo dílcích země, lesa“.⁹⁷ *Fleky* byly, a dodnes jsou, rozloženy na třech místech, a tak se rozlišují *Přední Fleky*, *Prostřední Fleky* a *Zadní Fleky*. Toto rozlišení vzniklo podle vzdálenosti od sídla vrchnosti – v Koutě na Šumavě.

⁹⁵ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 28.

⁹⁶ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 67.

⁹⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 90, s. 539.

Nedaleko *Fleků* se nacházela ještě obec *Červené Dřevo*. Tu ale totalitní režim zcela z mapy vymazal. Protože v ní žili hlavně Němci, užívalo se také německého pojmenování *Rothenbaum*, lidově *Routbam*. V této vsi rostly stromy, které měly kůru nebo větve červené barvy. Šlo zřejmě o modřiny.⁹⁸

9.2 Hadrava

Vesnice *Hadrava* se nachází přibližně 2 km severozápadně od *Chudenína*. První zmínky jsou také z roku 1600 a opět byla založena Chody. Ve vsi najdeme kostelík sv. Josefa založený roku 1878. Původně na jeho místě stávala kaple sv. Anastázie.⁹⁹

Místní jméno *Hadrava* vzniklo z příjmení prvního usedlíka *Hadravy*. Toto příjmení pochází z apelativa *hadrava*, což znamenalo buď „vádce“ (= někdo, kdo se často vadí, hádá), nebo se používalo v posunutém významu „ošumělec“. Slovo *hadrava* bylo utvořeno z německého *hadern* „hádat se, hašteřit se, vadit se“. Název se původně psal *Hadrawa*. Roku 1848 se objevuje pojmenování *Hadruba*, což nejspíše vzniklo napodobením německého názvu *Hadruwa*. Ve vsi totiž žilo převážně německé obyvatelstvo.¹⁰⁰

9.3 Liščí

Vesnice se rozkládá asi 4 km na západ od *Chudenína*. První zmínka pochází z roku 1697 a opět v souvislosti s Chody, stejně jako všechny další vsi náležící Chudenínu. Nedaleko vsi se nachází tzv. Medvědí kaple zasvěcená sv. Bernardovi. Pochází z konce 18. století. Medvědí kaple se jmenuje podle toho, že tu byl údajně muž jménem Georg Kohlbeck z *Liščí* napaden medvědem.¹⁰¹

Původně měla obec *Liščí* německý název, který zněl *Fuchsberg*. Tento název dostala podle nedalekého stejnojmenného vrchu. Skládá se ze slov *Fuchs* „liška“ a *Berg* „hora“. Šlo tedy o liščí horu, vrch, kde měly lišky svá doupatá. V některých pramenech najdeme i zápis *Fuxberg*.¹⁰² Český název vznikl patrně překladem první části německé složeniny, obsahuje však jen určující adjektivum, které se substantivizovalo.

⁹⁸ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 7.

⁹⁹ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 47.

¹⁰⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 90, s. 573n.

¹⁰¹ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 51.

¹⁰² A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 549.

9.4 Skelná Hut'

Skelná Hut' se rozkládá asi 2,5 km jihovýchodně od obce *Chudenín* a nachází se v ní kaple Panny Marie. Původně se tato obec nazývala *Zadní Lhota*. Je takto zmíněna v roce 1419 a spolu s *Prostřední Lhotou* (dnešním *Suchým Kamenem*) tvořily tzv. *Vysoké Lhotky* (někdy označované *Zarostlé Lhotky*).¹⁰³ To je ale sporné kvůli zápisu z roku 1467, ve kterém jsou současně zmíněny obce *Zadní Lhota* a *Skelná Hut'*. Je možné, že *Zadní Lhotou* v něm byla myšlena *Lhotka u Výrova* u *Pocinovic*.

Obce nesoucí název *Hut'* nejspíše dostaly jméno podle toho, že se v nich vyrábělo sklo. To se přeneslo i do názvu *Skelné Huti*. Tento název si nese od roku 1910.¹⁰⁴ Jde tedy opět o toponymum utvořené ze jména obecného označujícího konkrétně výrobní zařízení a z určujícího adjektiva *skelný*.

9.5 Suchý Kámen

Vesnice leží asi 3,5 km jižně od *Chudenína*. Jak již bylo výše zmíněno, tato ves se původně nejspíše nazývala *Prostřední Lhota* (nebo *Stará Lhota*) a tvořila spolu se *Zadní Lhotou* (*Skelnou Huti*) tzv. *Vysoké* nebo také *Zarostlé Lhotky*.

Název *Suchý Kámen* pochází z německého pojmenování *Dürrstein* nebo také *Törstein*, který se objevil v pramenech roku 1789. Další pravopisné varianty zápisu byly *Dörstein* nebo *Dörrstein*. *Dürr* znamená suchý a *Stein* je kámen, proto překladem do češtiny vznikl název *Suchý Kámen*.¹⁰⁵

9.6 Svatá Kateřina

Vesnice byla kdysi jednou z významných králováckých rychet. Byla z nich nejjižněji položena. První zmínka o obci pochází z druhé poloviny 16. století. Již v roce 1420 je tu ale zmíněna kaple sv. Kateřiny, podle které dostala ves název.¹⁰⁶ Stávala zde fara i škola. *Svatá Kateřina* se po 2. světové válce ocitla na okraji hraničního pásma, a to byl počátek jejího postupného ničení. Kostel byl zničen a zanikl. Od roku 1993 prochází *Svatou Kateřinou* opět hraniční přechod do Německa (*Svatá Kateřina/Neukirchen*).

¹⁰³ A. Profous, o. c. v pozn. 102, s. 810.

¹⁰⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 8.

¹⁰⁵ A. Profous, o. c. v pozn. 96, s. 191.

¹⁰⁶ M. Kříž., o. c. v pozn. 93, s. 10.

V České republice najdeme pět obcí se stejným názvem. Jak se dočteme výše, název dostala podle toho, že se tu nacházela kaple, později kostel, zasvěcený sv. Kateřině.¹⁰⁷ Řadíme ji tedy k oikonymům, která dostala jméno podle věci související s jejím založením, v tomto případě tedy s kaplí sv. Kateřiny. Německy se tato vesnice nazývá *Sankt Katharina*.

9.7 Uhliště

Uhliště je malá vesnice vzdálená od *Chudenína* asi 2,5 km na jih. Původně byl název chápán v množném čísle, můžeme se totiž dočíst o *Uhlištích*. Asi o sto let později se název změnil na *Aulisste* (vyslovováno patrně Ouliště, psáno *Aulisste*). Snad z toho důvodu, že se počáteční *u-* pocíťovalo jako dlouhé, došlo k diftongizaci *ú>au>ou*. Název *Uhliště* byl pojmenováním místa, kde se pálilo uhlí. Německý název zní *Kohlheim* a jde pouze o překlad českého názvu. V České republice jsou takto pojmenované asi tři obce. Další písemné či výslovnostní varianty názvu byly *Kolheim*, *Kollheim*, *Kalmo*.¹⁰⁸

¹⁰⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 96, s. 212.

¹⁰⁸ M. Kříž, o. c. v pozn. 93, s. 8.

10 Janovice nad Úhlavou

Město *Janovice nad Úhlavou* se nachází na hlavní trase z *Nýrska* do *Klatov*. Právě od *Klatov* je vzdáleno asi 8 km jihozápadně a jeho nadmořská výška je 412 m n. m. Jak se dá předpokládat už podle názvu města, protéká tudy řeka *Úhlava*. Mimo ni protéká Janovicemi také říčka Jelenka. Podle Ministerstva vnitra České republiky mají *Janovice nad Úhlavou* k datu 1. 1. 2016 celkem 2 200 obyvatel.¹⁰⁹ Obec má ve svém správním řízení několik dalších městských částí. Jsou to *Dolní Lhota*, *Dubová Lhota*, *Hvízdalka*, *Ondřejovice*, *Petrovice nad Úhlavou*, *Plešiny*, *Rohozno*, *Spůle*, *Vacovy* a *Veselí*.¹¹⁰ První zmínky o Janovicích pochází z roku 1290, kdy je jako jejich majitel uváděn Jan z rodu Janovických. Osada byla ale pravděpodobně založena mnohem dříve. Kdy to však bylo, se dnes už asi nedozvíme. Janovice se totiž rozkládaly na velice důležitém místě. Vedla tudy stezka z Bavorska do vnitrozemí Čech a už tehdy tudy protékala řeka *Úhlava*. Už ve 13. století byl v Janovicích postaven kostel, stál zde i hrad. Na přelomu 40. – 50. let 14. století získala tato obec statut městečka. V témže století pravděpodobně vzniklo i opevnění města. To však není jasně doloženo, svědčí o něm jen některé místní názvy.¹¹¹ Po smrti prvního majitele získal obec Jan Lucemburský. Ten ji prodal svému věřiteli Petrovi z Rožmberka s tím, že vyřeší nároky potomků Jana z Janovic. Nestalo se tak a *Janovice* opět připadly králi, který je vrátil zpět rodu Janovických. Ti janovické panství vlastnili v poklidu až do počátku 16. století. Od roku 1502 do roku 1511 se v městečku vedly spory a drobné pomezí války (tzv. janovické vojny). Byly to spory mezi majitelem Heřmanem z Janovic a králem Vladislavem Jagellonským. Nakonec roku 1516 získal janovický statek neznámým způsobem Petr Suda z Řeneč (dnes Řenče). Roku 1524 byly Janovice vráceny zpět Heřmanovi. Janovičtí vlastnili statek a obec přes čtyři staletí. Změna nastala až roku 1674. Janovický statek byl totiž už nějakou dobu ve špatném stavu a zadlužený, proto musel být prodán. Koupil ho pražský arcibiskup Matyáš Ferdinand Sobek z Bilenberka a chtěl statek převést do majetku nového biskupství, které měl v plánu založit v Klatovech. Zemřel dříve, než plán zrealizoval. Následující arcibiskup Janovice nepotřeboval, a tak je roku 1683 prodal Vilému Albrechtovi Krakovskému z Kolowrat, ten je později spojil s Dešenicemi. Statek byl využíván spíše

¹⁰⁹ *Počty obyvatel v obcích*, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.
<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

¹¹⁰ *Nahlížení do katastru nemovitostí*, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.
<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>.

¹¹¹ M Kříž, *Toulky minulostí města Janovice nad Úhlavou*, Klatovy: Arkáda, 2008, s. 7.

k hospodářským účelům, a tak samotný hrad zcela zpustl.¹¹² Další majitel, kterého prameny uvádějí, byl Karel Josef, říšský hrabě z Palmu. Ten Janovice vlastnil od roku 1757. Své panství také rozšířil o další obce. V roce 1839 se novým majitelem panství stal Karel Antonín Bedřich Hohenzollern. Panství čítalo v té době okolo 56 obcí a Janovice k němu patřily až do 20. století. V 19. století se v *Janovicích* vybudoval první poštovní úřad, četnická stanice, byl založen sbor dobrovolných hasičů atd. Za 1. světové války byla v obci zřízena provizorní nemocnice pro vojáky. Na jaře roku 1919 byla u kostela vysazena Lípa svobody. 6. května 1928 byl u janovické školy položen základní kámen k pomníku věnovanému padlým v 1. světové válce. Za první republiky se obec dále rozvíjela. Bylo například zřízeno koupaliště nebo založeno lihovarnické družstvo. Během 2. světové války se Janovice staly pro mnoho českých uprchlíků z pohraničí novým domovem. Byly také cestou vedoucí do vnitrozemí. Nová hranice se totiž nacházela asi jen 1 km od Janovic. Janovické nádraží se stalo pohraničním. Vznikl zde celní úřad s pasovou kontrolou.¹¹³ Město bylo během 2. světové války střeženo německými vojáky a pod nacistickým terorem. Roku 1951 se začaly budovat známé janovické kasárny. Stavba byla o dva roky později dokončena a nastěhovala se do ní trvalá posádka. Po válce se začal rozvíjet i kulturní život obyvatel. Byly zakládány různé spolky, vystavěno fotbalové hřiště nebo například postaveno letní kino. V roce 2004 armáda Janovice opustila. Zbyl po ní rozsáhlý komplex budov v kasárnách. Dnes se prostor nazývá Rozvojová zóna Janovice nad Úhlavou.¹¹⁴ Tyto kasárny proslavili především *Černí baroni* autora Miroslava Švandrlíka.

Hrad, který se v Janovicích nacházel, vlastnili, jak už jsme řekli, od 13. století až do 17. století páni z Janovic. Poslední zbytky z jádra hradu byly odstraněny začátkem 19. století. Dnes je část areálu bývalého hradu změněná na hřbitov. Zbyla z něj dodnes jen zástavba předhradí. Další památkou v Janovicích nad Úhlavou je kostel sv. Jana Křtitele. Jedná se o raně gotickou stavbu, ke které byla roku 1764 přistavěna věž, a objekt byl upraven v barokním stylu.¹¹⁵ Na starém hřbitově se nacházejí zbytky vodní tvrze a směrem na Nýrsko je židovský hřbitov z roku 1723. Při silnici na Týnec stojí kaplička Panny Marie. V Janovicích lze najít i prvky lidové architektury.

¹¹² M. Kříž, o. c. v pozn. 111, s. 12n.

¹¹³ M. Kříž, o. c. v pozn. 111, s. 32.

¹¹⁴ *Historie, současnost – Janovice nad Úhlavou*, [online], [cit. 11. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.sumavanet.cz/janovice/historie.asp#soucasnost>.

¹¹⁵ M. Kříž, o. c. v pozn. 111, s. 59.

Janovice nad Úhlavou dostaly svůj název z osobního jména *Jan* „ves lidí Janových“. Název vznikl z osobního jména prvního majitele. Místní určení *nad Úhlavou* doplňuje název *Janovice* o skutečnost, že tudy protéká řeka *Úhlava*. Obcí s názvem *Janovice* existuje v České republice asi 16. Většinou k nim už nejsou přidány žádné přívlastky. Ve starších pramenech jsou zapsány *Janowicze nad Uhlawau*.¹¹⁶

10.1 Dolní Lhota

Dolní Lhota je vesnice vzdálená asi 3 km severovýchodně od *Janovic*. První zmínka o ní pochází z roku 1545. V 19. století byla nazývána *Marvalova Lhota*, nejspíše podle nejvyššího sedláka. Příjmení *Marval* pochází z apelativa *marval*, což vzniklo obměnou ze slova *marvan*. To znamená „buchtá“ a přeneseně i „hlupák“.¹¹⁷

Místní jméno *Lhota* se u nás vyskytuje velice často. Vzniklo ze staročeského slova *lhota*, *lhóta*. To znamená „volnost, polehčení, osvobození, svoboda“.¹¹⁸ Byly takto nazývány osady zakládáné na lesní půdě. Jejich osadníci byli osvobozeni od jisté lhůty. To znamená, že přesný počet let byli osvobozeni ode všech platů za práci s vykácením lesa a vzděláváním půdy. Říkalo se, že jsou *na lhotě*. Ke *Lhotám* se přidávaly přívlastky, většinou se nazývaly po rychtáři nebo prvním hospodáři.¹¹⁹ *Lhota* u *Janovic nad Úhlavou* nese přívlastek *Dolní* podle své polohy. Nedaleko *Dolní Lhoty* leží také ves *Horní Lhota*.¹²⁰

10.2 Dubová Lhota

Dubová Lhota se nachází asi 2 km západně od *Janovic nad Úhlavou*. Poprvé se připomíná v roce 1395. V 18. století získala tato *Lhota* přívlastek *dubová* pro rozlišení od ostatních *Lhot*, kterých je v okolí několik. Tento přívlastek dostala pravděpodobně podle toho, že u vsi rostlo několik dubů.¹²¹

¹¹⁶ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 102.

¹¹⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 116, s. 534.

¹¹⁸ J. Gebauer, *Slovník staročeský, II. díl*, Praha: UNIE, 1916, s. 245.

¹¹⁹ A. Sedláček, *Místní slovník historický Království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998, s. 510.

¹²⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 116, s. 516.

¹²¹ A. Profous, o. c. v pozn. 116, s. 536.

10.3 Hvízdalka

Integrovaná obec *Hvízdalka* leží asi 2,5 km jihozápadně od *Janovic nad Úhlavou*. První zmínky o ní pocházejí až z roku 1789. Jméno je odvozeno z příjmení tamního usedlíka *Hvízdala* pomocí přípony *-ka*. Je tedy pojmenována podle vztahu k nějaké osobě. V zápisech se setkáme s variantami *Hwizdalka* nebo *Hwiždialka*.¹²²

10.4 Ondřejovice

Vesnice *Ondřejovice* se rozprostírá přibližně 3 km jižně od *Janovic nad Úhlavou*. První zmínky o ní sahají do roku 1379, kdy byla součástí janovického statku. Název obce vznikl opět z osobního jména vlastníka, a to *Ondřeje*. Lidově se vsi říkalo také *Vondřovice*. Další psané varianty názvu, se kterými se v pramenech můžeme setkat, jsou *Ondrziegiowicz*, *Ondrzejowicz*, *Vondřejovice*, *Ondrżegowicz*, *Ondřowitz*, *Ondřegowitz*. Od roku 1854 se používá název *Ondřejovice*.¹²³

10.5 Petrovice nad Úhlavou

O Petrovicích nad Úhlavou, vesnici vzdálené asi 3,5 km jihozápadně od *Janovic nad Úhlavou*, existují první zmínky v roce 1379. V té době patřily k hradu *Pajrek nad Nýrskem*. Ve vsi stávala pozdně gotická tvrz, která sloužila jako panské sídlo Janovických. Později byla tvrz pravděpodobně renesančně a barokně přestavěna. Funkci panského sídla přestala plnit v roce 1648. Budova tvrze se zachovala dodnes a je v soukromém vlastnictví.¹²⁴ *Petrovice nad Úhlavou* patřily za 2. světové války už k sudetským oblastem a dostaly německý název *Petrowitz an der Angel*.

Místní jméno *Petrovice* je opět odvozeno od osobního jména a původně označovalo „ves lidí Petrových“.¹²⁵ V České republice existuje mnoho vsí s názvem *Petrovice*. Jen ve slovníku Antonína Profouse je jich zaznamenáno 31.¹²⁶

¹²² M. Kříž, *Toulky minulostí města Janovice nad Úhlavou*, Klatovy: Arkáda, 2008, s. 74.

¹²³ A. Profous, *Místní jména v Čechách - jejich vznik, původní význam a změny M – Ř; III. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 275.

¹²⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 122, s. 75.

¹²⁵ A. Profous, o. c. v pozn. 123, s. 355.

¹²⁶ A. Profous, o. c. v pozn. 123, s. 355.

10.6 Plešiny

Plešiny, vzdálené asi 3 km severozápadně od obce *Janovice nad Úhlavou*, byly založeny až v roce 1720 současně s poplužním dvorem. Toto místní jméno vzniklo z apelativa *plešina* „pleš“. Pleš je holé místo na hlavě, tzv. lysina. V přeneseném významu, v souvislosti s místními jmény, znamená ale také „holé místo na vrchu“. Název tedy souvisí s místem, kde byla osada založena. Dříve se oikonymum *Plešiny* užívalo v jednotném čísle *Plešina* nebo také *Plešín*. Od roku 1916 se zavedl název *Plešiny*.¹²⁷

10.7 Rohozno

Vesnice se nachází 1,5 km od *Janovic nad Úhlavou*. Poprvé se o ní dočteme v pramenech z roku 1379. Tehdy byla také součástí janovického statku. Místní jméno *Rohozno* je substantivizované neutrum jmenného tvaru adjektiva *rohozný*. To znamenalo „sítinový nebo také rákosový“. Mělo zřejmě vyjadřovat, že se jedná o místo porostlé rákosím. Jméno měnilo rod podle toho, které slovo si k němu pojmenovávající doplňovali. Úřední název z roku 1854 byl *Rohožno*, od r. 1916 – *Rohozno*.¹²⁸

10.8 Spůle

Asi 2 km severozápadně od *Janovic nad Úhlavou* se rozkládá obec *Spůle*. První zmínky o ní jsou z roku 1379, kdy i ona náležela k janovickému statku. Místní jméno *Spůle* lze hledat ve starším *Spolé* nebo také *Spolí*.

Základem jména *Spolí* je staroslovanské *polъ* s významem polovice. Z předložkového spojení *s polu* „z polovice“ byl název utvořen už praslovanskou příponou *-ъje* – *Spolъje* „co je společné, tedy společné“. Z toho dalším vývojem vzniklo častější *Spolé* > *Spolí*.¹²⁹ Zdloužením první slabiky a zkrácením koncového *-é* mohl vzniknout tvar *Spóle* a po hláskové přeměně dlouhého *ó* naše pojmenování *Spůle*, pokud tomu nebylo ještě jinak.

¹²⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 123, s. 375.

¹²⁸ A. Profous, o. c. v pozn. 123, s. 575.

¹²⁹ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny S – Ž; IV. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1957, s. 148n.

10.9 Vacovy

Asi 5 km severovýchodně od *Janovic nad Úhlavou* se rozkládají *Vacovy*. První zmínka o nich pochází z roku 1421. V tu dobu patřila vesnice ke statku *Běhařov*. Pojmenování zřejmě vzniklo podle označení *Vácovi* lidé, *Vácova* rodina. Název tedy pochází opět z osobního jména, tentokrát z domácké podoby *Vác* či *Váca* jména *Václav*. V pramenech najdeme podoby *Waczow* nebo *Waczowy*.¹³⁰

10.10 Veselí

První zmínky o vsi *Veselí*, ležící asi 1 km západně od *Janovic nad Úhlavou*, pochází z roku 1379, kdy ji držel vladyka Stach z Veselé. V letech 1402–1420 je jako majitel označován Jan z Veselí. Statek *Veselí* v průběhu staletí vystřídal několik majitelů. Původně se ve *Veselí* nacházela tvrz, která byla postavena někdy ve 14. století. Ta byla roku 1863 Friedrichem Stadionem přestavěna na zámek. Dominantou zámku byla třípatrová osmiboká věž. Od počátku 80. let 20. století se však o objekt nikdo nestará, a tak značně chátrá.¹³¹

Místní jméno *Veselí* se vyskytuje v České republice v celkem hojném počtu. Pochází z apelativa *veselí* „veselost, radost“. Zakladatelé tak často přáli nové osadě, aby v ní bylo vždy hojné veselí. Další psané podoby názvu jsou *Wessele*, *Veselie*.¹³²

¹³⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 129, s. 464n.

¹³¹ M. Kříž, o. c. v pozn. 122, s. 61.

¹³² A. Profous, o. c. v pozn. 129, s. 525n.

11 Klenová

Obec *Klenová* leží asi 3 km jižně od *Janovic nad Úhlavou*. Rozprostírá se mezi *Klenovým vrchem* a vrchem *Úlišťe* v nadmořské výšce 485 m n. m.¹³³ Podle Ministerstva vnitra České republiky má obec k datu 1. 1. 2016 celkem 121 obyvatel.¹³⁴ První zmínka o ní pochází z roku 1291, kdy na kopci, na němž se dnes rozprostírá, byl postaven hrad. Postavili jej páni, kteří si pak podle něj říkali páni z Klenové. Právě toho roku je jako první vlastník hradu uváděn Bohuslav z Klenové (*Bohuzlaus de Clenow*).¹³⁵ Tento rod pevnost držel až do 16. století. Hrad měl za úkol strážit zemskou stezku, která vedla z vnitrozemí do Bavorska. Stal se součástí linie pohraničních pevností, které měly zajistit bezpečí na často neklidném česko-bavorském pomezí.¹³⁶ Kolem areálu hradu stojí za zmínku hradební zeď, postavená v letech 1440–1460. Byla přistavěna ke staršímu valu sahajícímu až do výše ochozu. Široká plocha tak sloužila pro děla a jiné válečné stroje. Věže, vzdálené od sebe vždy 20 m, umožňovaly boční palbu. Dalšími vlastníky hradu byli Švihovští z Rýzemberka a Lvové z Rožmitálu, poté objekt renesančně přestavěli a dalšími vlastníky se stali Harantové z Polžic a Bezdržic. Ti hrad vlastnili od roku 1553. Na Klenové se narodil i nám známý skladatel, cestovatel a politik Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic. K hradu se v 17. století přistavěla i zámecká budova. Po bitvě na Bílé hoře se majitelé často střídali. Byli to většinou členové cizích rodů, kteří neměli k hradu žádný citový vztah, a tak se o něj moc nestarali.¹³⁷ Roku 1737 je už objekt zmiňován jako zřícenina. V 19. století se areál přestavěl v romantickém stylu. O jeho přestavbu se zasloužil Eduard Stadion z Thannhausenu. Dalším majitelem se poté stal měšťan František Václav Veith. Od roku 1951 vlastní objekt stát, ten ho v roce 1984 zpřístupnil pro veřejnost. Dnes se v interiérech nachází galerie moderního umění¹³⁸ a v exteriéru stálá expedice soch. V areálu se pořádají divadelní představení, koncerty i svatby.¹³⁹

¹³³ J. Urban, *700 let Janovic nad Úhlavou, I. díl*, Domažlice: Typos, 1990, s. 38.

¹³⁴ Počty obyvatel v obcích [online], [cit. 15. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

¹³⁵ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 237.

¹³⁶ P. David, V. Soukup, *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Klatovsko*, Praha: Soukup & David, 2007, s. 51.

¹³⁷ *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Šumava s mapovým atlasem*, Praha: Soukup & David, 2001 – 2002, s. 59.

¹³⁸ P. David, V. Soukup, *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Klatovsko*, Praha: Soukup & David, 2007, s. 59.

¹³⁹ *Hrady a zámky Čech, Moravy a Slezska, historie a současnost*, Trutnov: Altair, 1997, s. 39.

Historie obce jde samozřejmě ruku v ruce s historií hradu. V obci nalezneme kromě hradu například také kapli sv. Felixe z roku 1897.

Jméno *Klenová* vzniklo podle vrchu (*Klenový vrch*), u něhož se obec nachází. Ten byl v minulosti pokrytý klenovým lesem. Časem se zapomínalo na původní význam a jménem se rozuměla sama vesnice, dostala podle toho tedy jméno *Klenová ves*. V pramenech čteme i podoby *Klenow* nebo *Klenau*. Od roku 1916 se užívá názvu *Klenová*.¹⁴⁰ V České republice existuje dalších 6 obcí s tímto názvem.

¹⁴⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 135, s 237.

12 Nýrsko

V nadmořské výšce okolo 452 m n. m., 18 km jihozápadně od *Klatov* leží obec *Nýrsko*. Rozkládá se v závěru Klatovské kotliny, která odděluje Šumavu od Českého lesa. Městem protéká řeka *Úhlava* (její německý název zní *Angel*, což doslova znamená udice).¹⁴¹ Na nejvyšším bodu v okolí města stojí zřícenina hradu *Pajrek*. Ve svém správním území má *Nýrsko* několik dalších sídel. Jsou to *Blata*, *Bystřice nad Úhlavou*, *Hodousice*, *Stará Lhota*, *Starý Láz*, *Zelená Lhota*.¹⁴² Nejstarší dějiny města *Nýrska* nejsou úplně jasné. Osídlení Klatovské kotliny probíhalo hlavně ve druhé polovině 13. století, ale mohlo sem pronikat už dříve. První písemné zmínky o *Nýrsku* pocházejí z roku 1327. Už v nich je označováno jako komorní městečko. V oblasti, kde bylo město vybudováno, se kdysi nacházela obchodní cesta (tzv. německá stezka) vedoucí z Bavorska do vnitrozemí Čech (do Prahy). Cesta se táhla ze Strážova přes *Hodousice* na *Nýrsko*, kde se vybíralo clo. Nad řekou *Úhlavou* byl vybudován kostel sv. Tomáše, který společně s okolním hřbitovem, hradbami a příkopy tvořil hradiště a útočiště pro okolí. Kolem něj právě kdysi vznikla obec *Horní Nýrsko*, která se po vystavění hradu *Pajreku* (někdy před rokem 1356) stala součástí pajreckého panství, patřícího *Janovickým z Janovic*. Vedle toho se připomíná ještě *Dolní Nýrsko*, náležící roku 1339 *Sezemovi z Dolan*, který vlastnil *bystřické* panství. Obce se vyvíjely naprosto samostatně až do roku 1524, kdy hrad *Pajrek* koupil majitel *bystřického* panství *Jan Koc z Dobrše*. Tím započalo postupné spojování těchto dvou obcí. To bylo zcela dokončeno ale až v 19. století.¹⁴³ Hrad *Pajrek* byl poničen velkou bitvou už v roce 1467 a od roku 1520 byl již úplně opuštěný. Roku 1703 vyhořela na náměstí v *Dolním Nýrsku* radnice a na jejím místě byl postaven kostel Čtrnácti svatých pomocníků. Šlo o jakousi zmenšeninu *klatovského* *dominikánského* kostela sv. *Vavřince*. Tento kostel dnes už ale na náměstí nestojí. V *Nýrsku* fungoval také *chudobinec*, o němž existuje první zmínka v roce 1665. Obec se v průběhu staletí hodně měnila a střídala své majitele. K velké urbanistické změně tu došlo kolem poloviny 19. století. V tu dobu se *Nýrsko* dočkalo toho, aby bylo úředně označeno za město. Krátce před rokem 1837 se začaly stavět první domy mezi *Dolním* a *Horním Nýrskem*.¹⁴⁴ Na počátku 20. století bylo zastupitelstvo města náhle vyměněno, protože prý brzdilo rozvoj města. Roku 1904 byla

¹⁴¹ M. Kříž, *Toulky minulostí města Nýrsko*, Klatovy: Arkáda, 2003, s. 4.

¹⁴² *Základní údaje, Nýrsko a okolí*, [online], [cit. 18. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.sumavanet.cz/nyrsko/zaklad.asp>.

¹⁴³ M. Kříž, *Toulky minulostí města – Nýrsko*, Klatovy: Arkáda, 2003, s. 11–16.

¹⁴⁴ M. Kříž, o. c. v pozn. 143, s. 36.

za úřední řeč odhlasována němčina. O tři roky později pak byla slavnostně otevřena nová radnice. V té době už zde existovala národní škola, několik spolků, přírodní ptací rezervace nebo třeba optická továrna Viléma Ecksteina.¹⁴⁵ Obě světové války se na Nýrsku samozřejmě také podepsaly. 7. října 1939 se stalo součástí Třetí říše a potýkalo se se silným vlivem nacismu. V poválečných letech se město dále rozvíjelo. Optická továrna byla přejmenována na Okulu Nýrsko a funguje dodnes. Roku 1963 se začala budovat v údolí Úhlavy přehrada. Byla postavena za účelem získání pitné vody v tomto hornatém kraji. Sice se začala využívat až o 20 let později, ale slouží svému účelu dodnes.¹⁴⁶ Nutná je zmínka o židovském obyvatelstvu. To bylo v Nýrsku zastoupeno v hojném počtu, dokonce tu byla jeden čas vystavěna synagoga a dodnes u obce stojí židovský hřbitov.

Z nýrských památek jsme již zmiňovali kostel sv. Tomáše i kostel Čtrnácti svatých pomocníků, který však byl v roce 1973 zbořen. Výraznou zajímavostí je Lesní divadlo. Bylo vybudováno na počátku 20. století a jde vlastně o divadlo v přírodě, tehdy jediné svého druhu v celých západních a jižních Čechách. Dnes je divadlo v soukromých rukou. Stále se tu konají ochotnická divadelní představení a různé akce, během nichž je v provozu i restaurace. Nedaleko Lesního divadla na kopci v lese najdeme zříceninu hradu Pajrek. Zkomolený název pochází z něm. *Baiereck* „hrad postavený na hranicích na obranu proti bavorským vpádům“.¹⁴⁷

První písemné prameny se zmiňují o obci *Nyrzko* (*Nýrko*). Ve druhé polovině 14. století se ale užíval název *Nyra*. Až po roce 1400 můžeme pozorovat návrat k původní podobě. Je však zajímavé, že oficiální název z roku 1850 se vrací k pojmenování ze 14. století v podobě *Nýra*, přičemž bylo povoleno užívat i název *Nýrsko*. Základem pojmenování je staroslovanské slovo *nyra* (novočesky *nora*). Přípona *-sko* napovídá, že šlo o osadu obnovenou po zpustnutí. *Nýrsko* má podobný původ, jako město Nýřany. Zřejmě označuje osadu *Nýřanů* – lidí žijících v „nyrách“ (*doupacech, brložích, dirách*).¹⁴⁸ V písemných dokladech se setkáme i s variantami *Nira*, *Nirzsko*,

¹⁴⁵ *Nýrsko ve století proměn*, Klatovy: Typos, 2002, s. 5n.

¹⁴⁶ *Nýrsko ve století proměn*, Klatovy: Typos, 2002, s. 19.

¹⁴⁷ M. Kříž, *Toulky minulostí města Nýrsko*, Klatovy: Arkáda, 2003, s. 61n; srov. A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny*, M – Ř; III. díl, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 317–318.

¹⁴⁸ M. Kříž, o. c. v pozn. 146, s. 6.

Nrzska, Nyersko, Niersko, Nayrsko, Neyrsko, Nejřzko, Nejřzko, Nejřsko nebo *Negrsko*. Německy se městu říkalo *Neuern*.¹⁴⁹

12.1 Blata

Blata jsou malá vesnička uprostřed lesů, která se nachází asi 5 km východně od *Nýrska*. Historicky jsou doložena od roku 1379. Název vznikl ze substantiva *bláto*, nejspíše podle polohy místa. Německý název zní *Hoslau*. Ten se u nás vyskytuje ještě u jednoho místního jména, a to u jména *Hazlov*. Jeho původní tvar je *Haselach*. Vznikl z apelativa *hasel*, což znamená *líška*. Komponent *-ach* pochází ze staré němčiny ze slova *aha* ve významu *potok*. Šlo tedy o osadu rozkládající se nad potokem, kolem něhož rostou lískové keře. Pravděpodobně takto tedy vznikl i německý název pro tato Blata.¹⁵⁰ Nalezneme i zápisy variant *Blatta, Haslau, Blaty*.¹⁵¹

12.2 Bystřice nad Úhlavou

Vesnice se nachází přibližně 2 km severovýchodně od města *Nýrska*. Doložena je od roku 1339. Název *Bystřice* vznikl příponou *-ice* a z adjektiva *bystrá*. Podle A. Sedláčka jsou všechna jména, která mají začátek *bystr-*, názvy řek a potoků. Slovem *bystrý/á* se totiž označovala voda rychle odtékající z výšin. Je to velmi starý název a vyskytuje se i v jiných slovanských jazycích. U nás existuje několik obcí s názvem *Bystřice*. Je jich celkem asi devět. *Bystřice nad Úhlavou* dostala ještě zvláštní přívlastek, podle řeky, u níž se nachází. Ten se poprvé u názvu objevuje v roce 1615. Německy se ves označovala *Bistritz an der Angel*. Německý lidový název však zněl *Feidrits*, ve kterém se vyskytuje *-ei-* místo českého *-y-*. Dokládá to, že toto jméno bylo Němcům známo již dávno. Nejspíše ho znali hlavně němečtí kupci. Ti tudy cestovali po stezce od Světlé (něm. Zwiesel) nad Řeznou (něm. Regen) přes Železnou Rudu do Klatov.¹⁵²

¹⁴⁹ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny*, M – Ř; III. díl, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 241n.

¹⁵⁰ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny* A – H; I. díl, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 601.

¹⁵¹ A. Profous, o. c. v pozn. 150, s. 91.

¹⁵² A. Profous, o. c. v pozn. 150, s. 261n. 261n; citováno podle E. Schwarze, *Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle* (1931), s. 319.

12.3 Hodousice

Hodousice jsou malá vesnice, která se nachází asi 2 km východně od *Nýrska* a první zmínky o ní pochází z roku 1373. Německý název pro ves je *Holletitz*. Až do poněmčení se střídaly tvary *Hodúsice* > *Hodousice*, *Hodúšice* > *Hodoušice*. Z toho lze vyčíst odkaz na osobní jméno *Hodús* a *Hodúš*. Toto jméno je v novočeštině zachováno jako příjmení *Hodous* nebo *Hodouš*. Příbuzné jméno má u Milevska ves *Hodušín*. Ta má ve všech pramenech vždy jen tvar se -š-. Z toho usuzujeme, že i u místního jména *Hodousice* byl prvotní tvar nejprve se -š-. Tvar se -s- se nejspíše vyvinul kvůli národně smíšenému obyvatelstvu. Německý tvar *Holletitz*, bychom neměli odvozovat od českého znění názvu, ale spíše od jiného místního jména – *Holetice*. Je možné, že se takto nazývala osada, která s *Hodousicemi* splynula. Setkáme se i s doloženým tvarem *Horousice*, což je nářeční obměna z tvaru *Hodousice* (stejně jako je tomu například u slov *dědek* – *děrek*).¹⁵³

12.4 Stará Lhota

Vesnice *Stará Lhota* leží asi 3 km na jih od *Nýrska*. První zmínky o ní pocházejí z roku 1379. Původ názvu *Lhota* byl vysvětlen výše v souvislosti s *Dolní Lhotou*, integrovanou obcí města *Janovice nad Úhlavou*. Německý název pro *Starou Lhotu* zní *Freihöls*. To pochází ze starého německého slova *freihels*, což znamená „svoboda, výsada“. Je tedy totožné právě s českým pojmenováním *Lhota*.¹⁵⁴

12.5 Starý Láz

Starý Láz se nachází přibližně 3 km severovýchodně od *Nýrska*. Poprvé se o něm dovídáme z pramenů z roku 1450. Obecné jméno *láz* nebo také *laz* znamená ve staročeštině „lado, pole, nezoraná půda, pozemek“.¹⁵⁵ Vesnice byla v 16. století přejmenována na *Staré Bydlo*. To vzniklo z obecného jména *bydlo* „bydliště, domov“. Německé obyvatelstvo tu později užívalo názvu *Starlitz*.¹⁵⁶ Dnes se vesnice opět jmenuje jako původně – *Starý Láz*. Pravděpodobně se toto označení opět ujalo po 2. světové válce.

¹⁵³ A. Profous, o. c. v pozn. 150, s. 655n.

¹⁵⁴ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 541.

¹⁵⁵ J. Gebauer, *Slovník staročeský II. díl*, Praha: UNIE, 1916, s. 210.

¹⁵⁶ A. Profous, *Místní názvy v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 486.

12.6 Zelená Lhota

Další vesnice, jež náleží do správního území města *Nýrska*, se jmenuje *Zelená Lhota*. Rozkládá se asi 5,5 km jihovýchodně od něj. Vysvětlení pro název opět najdeme jen o několik kapitol výše. Německy se vesnici říkalo *Grün* (= zelený/á).¹⁵⁷ Šlo pouze o překlad přívlastku z českého názvu.

¹⁵⁷ A. Profous, *Místní názvy v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 571.

13 Strážov

Město *Strážov* se rozkládá v šumavském podhůří, asi 10 km jihozápadně od *Klatov*, ve svahu nad údolím *Strážovského potoka*. Jeho nadmořská výška je 482 m n. m.¹⁵⁸ Ministerstvo vnitra České republiky uvádí, že ve Strážově k datu 1. 1. 2016 žilo 1326 obyvatel. Do jeho správního území spadá patnáct malých vesnic. Jsou to *Božtěšice*, *Bratři*, *České Hamry*, *Horní Němčice*, *Javoříčko*, *Kněžice*, *Krotějov*, *Lehom*, *Lukavice*, *Mladotice*, *Opálka*, *Rovná*, *Splž*, *Víteň* a *Zahorčice*. První zmínky o *Strážově* pochází z roku 1379. Osada byla založena za středověké kolonizace králem Přemyslem Otakarem II. a jejím úkolem bylo střežit jednu z cest, vedoucí z vnitrozemí Čech do Bavorska (to napovídá i sám název obce).¹⁵⁹ V místě, kterému se dnes říká *Na hradčanech*, byla vybudována strážní a obranná tvrz. Ta se do dnešních dob nedochovala. Strážov také vybíral clo od obchodníků pro královskou korunu a udržoval celou stezku v dobrém stavu. Stal se rodnou tvrzí vladyků Strážovských ze Strážova.¹⁶⁰ Podle nejstarších zpráv existovalo v okolí několik vladyckých dvorů. Tyto dvory byly ve *Strážově*, *Vitni*, *Božtěšicích* a v *Bratřích*. Jiné osady tu zatím neexistovaly. Jako držitelé těchto dvorů se uvádějí roku 1372 vladykové Bohuslav, Bušek, Otík a Sluka. Zmíněné dvory byly jejich společným majetkem. Roku 1393 byl tento majetek rozdělen. Od toho roku samotný Strážov vlastnil Otík ze Strážova a od roku 1404 spolu s ním také Volkmar ze Strážova. V 15. století rod vladyků strážovských vymřel a Strážov byl spojen s Opálkou. Starali se o něj tedy nějakou dobu majitelé opáleckého panství. V tomto století byla osada také povýšena na městečko. Kolem roku 1450 byly pod městem objeveny rudné žíly bohaté na stříbro a olovo. Díky dolování rychle přibývalo obyvatel a vedle starého města vznikla zakrátko nová část. Až do roku 1630 se pak rozlišoval Starý a Nový Strážov.¹⁶¹ Do dnešní doby se dochovaly zbytky po bývalém dolování. Počátkem 16. století se jako majitel uvádí Vilém z Rýzmburka. Ten si pro Strážov získal také například právo trhové, soudní pravomoc a právo opevnění. V roce 1641 bylo město vyplněno švédskými vojáky. Upadl tím význam města. Tento stav trval až do počátku 18. století. Poté se město začalo znovu rozvíjet. Od poloviny 19. století byl Strážov trvale uváděn jako město. Dlouho potom se však

¹⁵⁸ K. Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 7. díl*, Praha: Libri, 2008, s. 119.

¹⁵⁹ P. David, V. Soukup, *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Klatovsko*, Praha: Soukup & David, 2007, s. 54.

¹⁶⁰ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 7.

¹⁶¹ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 8n.

město prakticky nerozrůstalo. To se začalo měnit až ve druhé polovině 20. století.¹⁶² V letech 1936–1953 tu byla v činnosti krajkářská škola.¹⁶³ Na počátku 2. světové války se stal Strážov pohraniční obcí. Od vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava byl podřízen německé správě. Válka si vybrala své oběti i tady. Na strážovském náměstí dodnes stojí pomník věnovaný obětem 2. světové války. Po válce se město začalo rozvíjet. Dnes je Strážov typickým příkladem pošumavského maloměsta s četnými doklady maloměstské zástavby. Město si zachovalo nenarušené a velmi působivé panorama. Díky tomu je Strážov od roku 2003 městskou památkovou zónou.¹⁶⁴

Výraznou dominantou je kostel zasvěcený sv. Jiří. Ten byl vysvěcen kolem roku 1370 a je zajímavý nevšední architekturou.¹⁶⁵

Místní jméno *Strážov* vzniklo, jak už bylo naznačeno, podle toho, k čemu sloužilo. Město strážilo stezku z vnitrozemí do Bavorska. Název pochází z apelativa *stráž* „střežení“.¹⁶⁶ Objevují se také psané varianty *Strazouia*, *Strassouia*, *Strazow* nebo *Straziow*. Od roku 1850 se vedle pojmenování *Strážov* objevuje také německý název *Drosau*, který vymizel po skončení 2. světové války.¹⁶⁷

13.1 Božtěšice

Asi 2 km jihovýchodně od *Strážova* leží vesnice *Božtěšice*. První zmínky o ní spadají do počátku osídlení *Strážova*. Původně se tu nacházel jen zemanský dvůr, založený počátkem 13. století. Název vesnice dostala po jejím zakladateli *Bozděchovi*, nebo *Božetěchovi*. Proto se jí také dříve říkalo *Bozděšice* nebo *Božetice*. Úřední název *Božtěšice* se používá až od roku 1918.¹⁶⁸

13.2 Brtí

Integrovaná obec *Brtí* se rozprostírá uprostřed lesů, 3 km jihovýchodně od *Strážova*. Pravděpodobně byla založena počátkem 13. století. Název *Brtí* je odvozen

¹⁶² K. Kuča, o. c. v pozn. 158, s. 123n.

¹⁶³ *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Šumava s mapovým průvodcem*, Praha: Soukup & David, 2001 – 2002, s. 102.

¹⁶⁴ K. Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku Str – U; 7. díl*, Praha: Libri, 2008, s. 124.

¹⁶⁵ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 54n.

¹⁶⁶ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 7.

¹⁶⁷ K. Kuča, o. c. v pozn. 164, s. 119n.

¹⁶⁸ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 29.

od staročeského slova *brť*, *brt*. To je hnízdo divokých včel v dutině lesního stromu.¹⁶⁹ Tzv. *brtník* byl jinými slovy včelař nebo také medař. Ten v lese vyhledával divoké včely a přenášel je do svých úlů.¹⁷⁰ Je tedy možné, že zde pracovali právě včelaři, nebo se tu objevovaly divoké včely.

13.3 České Hamry

O této vsi jsme se již zmiňovali u výkladu obce *Hamry*. Původ jména byl vysvětlen v souvislosti s železárnou – *hamrem*. Přívlastek *český* dostala vesnice podle národnosti obyvatelstva v ní žijícího. V 17. století se tu rozeznával *Hamr dolejší* a *Hamr hořejší*.¹⁷¹ V pramenech je osada poprvé zmiňována právě v 17. století.

13.4 Horní Němčice

Už podle názvu je zřejmé, že tato osada byla založena německým obyvatelstvem. Poprvé je ves zmíněna v roce 1379, tehdy jako *Němčitz* (psáno *Niemczicz*). Dále se také psalo *Nyemczicz*, *Nemczicz*, *Niemczycze*, *Niemczicz*¹⁷² Celý čas ves používala jen jednoslovný název *Němčice*, až asi od roku 1950 se používá označení *Horní Němčice*. V okolí se přitom nenachází žádné „Dolní ani Dolejší Němčice“.

13.5 Javoříčko

První zmínka o *Javoříčku*, vesnici ležící 2,5 km východně od *Strážova*, pochází z roku 1530. Jméno dostala obec podle javorového lesa, který se v těchto místech prostíral.¹⁷³ Do 16. století se nazývala jen *Javoří*. Deminutivum se začalo používat pro odlišení od jiné obce stejného názvu, nacházející se asi 5 km od této. Dalšími doloženými variantami zápisu jsou: *Jaworzy*, *Jaworziczko*, *Jaworżiczko*.¹⁷⁴

¹⁶⁹ J. Rejzek, *Český etymologický slovník*, Voznice: Leda, 2001, s. 93.

¹⁷⁰ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 29.

¹⁷¹ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny, A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954, s. 584.

¹⁷² A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny, M – Ř; III. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951, s. 199.

¹⁷³ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 31.

¹⁷⁴ A. Profous, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny, CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949, s. 108.

13.6 Kněžice

Kněžice leží 3,5 km severovýchodně od *Strážova*. S obcí se rovněž setkáváme poprvé v pramenech z roku 1530.¹⁷⁵ Název vychází z apelativa *kněz*. Z něj vznikala pojmenování podle vlastníků míst „ves lidí Kněžových“.¹⁷⁶ Praslovanské slovo *кнѣдзь* je výpůjčka z germánského slova *kuningaz*, což znamená „vůdce rodu, král“. V západoslovanských jazycích došlo u tohoto slova k výraznému posunu: světský hodnostář, kníže“, nebo „církevní hodnostář, kněz“, později pak se slovo užívalo jen ve druhém významu.¹⁷⁷

13.7 Krotějov

Krotějov patří k nejstarším osadám založených v okolí *Strážova* a rozprostírá se asi 2,5 km jihozápadně od tohoto města. Je doložen od roku 1380. Byl to český zemanský dvůr. Původní název zněl *Kratějov*, podle zakladatele vladky *Kratěje*. Jsou doloženy zápisy *Crotyeyow*, *Krotyew*, *Krotieyow*, *Krotiegow*, *Krotiwo*, *Krotiw*, *Krotiwa*.¹⁷⁸

13.8 Lehom

Další vesnice nacházející se v katastrálním území obce *Strážov* nese název *Lehom* (lidově ta *Lehom*) a první zmínky o ní pocházejí z roku 1380. Jméno pochází pravděpodobně z osobního jména *Lehom/Lehoň*.¹⁷⁹ To vzniklo ze staročeského slovesa *léci* (*lahu*, *ležeš*, *léžeš*, *lehati*).¹⁸⁰ Zakončení na *-omъ* se původně používalo u příčestí přítomného trpného (př. *vedomъ*, *pekomъ*). Tyto typy přípon se u nás nevyskytují často.¹⁸¹

13.9 Lukavice

Nedaleko *Strážova* směrem na severovýchod leží další jeho integrovaná obec – *Lukavice*. O té existují nejstarší doklady z roku 1379. V České republice existuje několik dalších míst s tímto názvem. Toto jméno vzniklo pomocí přípony *-ice*

¹⁷⁵ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 31.

¹⁷⁶ A. Profous, o. c. v pozn. 174, s. 257n.

¹⁷⁷ J. Rejzek, o. c. v pozn. 169, s. 280n.

¹⁷⁸ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 32.

¹⁷⁹ A. Profous, o. c. v pozn. 174, s. 499.

¹⁸⁰ J. Gebauer, *Slovník staročeský, II. díl*, Praha: UNIE, 1916, s. 213.

¹⁸¹ A. Profous, o. c. v pozn. 174, s. 499.

z adjektiva *lukavá*. Podle A. Sedláčka jsou názvy *Lukavice*, *Lukavý*, *Lukavec* oblíbená pojmenování dravých potoků, jež se zachovala už jen v názvech vesnic.¹⁸² Pojmenování *Lukavice* pro potok bylo doloženo ale jen v některých případech. Touto vesnicí sice potok protéká, není však doloženo, že by se někdy jmenoval podobně.

13.10 Mladotice

Asi 3 km na jih od *Strážova* leží vesnice *Mladotice*. Doložena je poprvé v roce 1530, její původ je ale pravděpodobně starší. Jméno je odvozeno od staročeského jména *Mladota*, což byl nejspíše zakladatel původního dvora.¹⁸³ V České republice existují v současné době minimálně čtyři další sídla takto pojmenovaná.¹⁸⁴

13.11 Opálka

Buškem ze *Strážova* byla někdy kolem roku 1390 založena ves *Opálka*. Stála v ní tvrz, kde se po staletí střídali majitelé.¹⁸⁵ V 18. století přestala sloužit jako panské sídlo a stala se obydlím úředníků. Dodnes se zachovala jen část tvrze.¹⁸⁶ Ves *Opálka* se rozkládá necelý 1 km severozápadně od *Strážova*.

Podle Antonína Profouse pochází jméno *Opálka* z apelativa *opálka*, což byla pletená podlouhlá nádoba na čištění obilí. Toto jméno ves podle něj dostala podle své podoby.¹⁸⁷ Název má základ ve slovese *pálat*. To znamená buď právě „třást, čistit obilí“, od čehož pochází obecné jméno *opálka*, nebo má význam „hořet, plát, zářit“.¹⁸⁸ V knize *Z historie Strážova a jeho okolí* se můžeme dočíst, že půda na zástavbu dvora byla získána spálením pralesa, který se v těchto místech prostíral.¹⁸⁹ Přikláním se tedy k druhému tvrzení o původu jména, a to z toho důvodu, že dodnes je *Opálka* prakticky ze všech stran obklopena lesy.

¹⁸² A. Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998, s. 575.

¹⁸³ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 33.

¹⁸⁴ A. Profous, o. c. v pozn. 172., s. 102.

¹⁸⁵ A. Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998, s. 667.

¹⁸⁶ *Opálka*, [online], [cit. 20. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.hrady.cz/?OID=470>.

¹⁸⁷ A. Profous, o. c. v pozn. 172, s. 277.

¹⁸⁸ F. Trávníček, *Slovník jazyka českého*, 4. vyd., Praha: Slovanské nakladatelství, 1952, s. 1122.

¹⁸⁹ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 8.

13.12 Rovná

Rovná je malá vesnice, nacházející se asi 2,5 km severozápadně od *Strážova*. Vznikla počátkem 14. století. Pojmenování pochází z adjektiva *rovný*. Ženský rod jména naznačuje, že mohlo jít o nějakou rovnou cestu, nebo sama vesnice mohla být vystavěna na rovném povrchu. V průběhu historie názvu se častokrát setkáváme s prodloužením slabiky s „o“, které vedlo ke změně *ó > uo > ů* – proto vznikla podoba *Růvná*.¹⁹⁰ Tato podoba se mezi obyvateli používá i dnes.

13.13 Splž

Roku 1577 se poprvé připomíná *Splž* jako nově vystavěný zemanský dvůr patřící pod opálecké panství. Sama ves ale vznikla už dříve. Roku 1519 se totiž dočteme o jakémsi Kubovi ze *Splže*.¹⁹¹ Tato malá obec leží 2 km na jih od *Strážova*. Název pochází pravděpodobně od slovenského apelativa *splž*. To znamená podzemní chodba nebo také sklep ve vinohradech.¹⁹² Proč se začal používat zrovna tento název, není jasné.

13.14 Víteň

Historie *Vitně* se píše někdy od počátku 14. století. Tehdy tu sídlili páni z Adlaru. Existovala zde tvrz se samostatným dvorem. Ke konci 15. století byla tvrz *Víteň*, tehdy sídlo rytířů z Krásného Dvora, za blíže neznámých okolností zbořena. Už roku 1540 se o ní mluví jako o pusté tvrzi.¹⁹³

Prvotní podoba tohoto místního jména zněla pravděpodobně *Vitně* tedy „Vitnova ves“ (psáno *Witnie*). Jméno opět pochází z osobního jména. Často se tehdy ale tento název četl špatně a zkomolil se na tvar *Witine*, to pak bylo zapisováno jako *Wytyne*. Novější tvar *Vitně* se později změnil na *Víteň* (ta *Víteň*).¹⁹⁴

¹⁹⁰ A. Profous, o. c. v pozn. 172, s. 596.

¹⁹¹ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 35.

¹⁹² A. Profous, J. Svoboda, *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny S – Ž: IV. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1957, s. 146.

¹⁹³ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 8.

¹⁹⁴ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 192, s. 559.

13.15 Zahorčice

První zmínka o osadě *Zahorčice* pochází z roku 1379. Dalších 200 let se ale v žádných pramenech neuvádí. Znovu se na světlo dostala v roce 1614, kdy je uváděna jako část opáleckého panství. V tu dobu je označována jménem *Záhoříč*. Když pak koncem 18. století Němci poněmčovali názvy obcí, dostala tato osada název *Bienengarten*.¹⁹⁵ Podle nejstarších dokladů se ves původně jmenovala *Záhorčie*, tj. ves „za horkou“. To vzniklo spojením předložky *za* s podstatným jménem *horka*. Ve staré češtině a v nářečích měla *hora* také význam „hora lesem porostlá, les“. Později dostala osada název *Záhořice* a konečně *Záhorčice*. *Záhorčice* lze vykládat i jako „ves lidí Záhorkových“.¹⁹⁶

¹⁹⁵ *Z historie Strážova a jeho okolí*, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995, s. 37.

¹⁹⁶ A. Profous, J. Svoboda, o. c. v pozn. 192, s. 695 a 700.

Závěr

Bakalářská práce vznikla za účelem analýzy oikonym (místních jmen obývaných lidmi, tedy měst, obcí, osad, sídel) nacházejících se v oblasti spadající do Ekoregionu Úhlava. V širším slova smyslu jde o lingvistickou práci, zabývající se podskupinou onomastiky – toponomastikou. Cílem bylo pokusit se vysvětlit původ oikonym, zhodnotit jejich typy a uvést způsob jejich tvoření.

Předmětem mého zkoumání se ve výsledku stalo 72 místních jmen. U velké části z nich vzniklo jejich pojmenování podle příslušnosti k jednotlivé osobě, tedy podle osobního jména. Dnes už nejspíše u některých ani nezjistíme, jestli šlo o jméno zakladatele, prvního majitele, rychtáře nebo o jméno hlavy rodu. Tyto názvy jsou nejčastěji utvořeny pomocí přípon *-ice*, *-ovice* (*Božtěšice*, *Děpoltice*, *Divišovice*, *Dobřemilice*, *Hodousice*, *Chřepice*, *Chvalšovice*, *Janovice nad Úhlavou*, *Kněžice*, *Kunkovice*, *Matějovice*, *Mladotice*, *Oldřichovice*, *Ondřejovice*, *Petrovice nad Úhlavou*, *Poborovice*, *Předvojovice*, *Tetětice* a *Žiznětice*). Dále se setkáme s pojmenováními tvořenými příponou *-ov*, příp. variantou *-ovy* a příponou *-ín*. Jsou to názvy vyjadřující také původní přivlastnění *Bezděkov*, *Čachrov*, *Datelov*, *Krotějov*, *Vacovy* a *Chudenín*. Jiné názvy vzniklé z osobních jmen mají přípony *-ka* (*Hvízdalka*), *-ce* z původního *-ice* (*Milence*), *-om* (*Lehom*), nebo jsou utvořené z osobního jména beze změny (*Hadrava*). Název obce *Víteň* pochází původně také ze jména osobního, vzniklo však analogickou přeměnou z původního názvu *Vitně*.

V souboru oikonym se v hojném počtu nacházejí také názvy pocházející původně ze jmen obecných, apelativ. Některé z nich zůstaly kromě přechodu k množnému číslu zcela nezměněné (*Blata*, *Fleky*, *Hamry*, *Koryta*, *Splž*, *Struhadlo*, *Veselí*, *Zahrádka*), jiné jsou odvozené ze základního tvaru pomocí přípon *-ice* (*Dešenice*), *-iště* (*Městiště*, *Uhliště*), *-iny* (*Plešiny*), *-sko* (*Nýrsko*), *-ov* (*Strážov*), *-í* (*Brť*), *-ičko* (*Javoříčko*).

V souboru oikonym lze nalézt poměrně hodně názvů víceslovných. Většinou jde o názvy, k nimž byly připojovány určující přívlastky. U některých šlo o určení místa, zde se uplatnil přívlastek neshodný (*Bystřice nad Úhlavou*, *Janovice nad Úhlavou*, *Petrovice nad Úhlavou*). Časté pojmenování *Lhota* bylo kvůli rozlišení doplňováno přívlastky shodnými, určujícími buď polohu obce (*Dolní Lhota*), nebo nějakou vlastnost onoho místa (*Dubová Lhota*, *Stará Lhota*, *Zelená Lhota*). Někdy byl přívlastek připojen, aniž určoval polohu obce *Horní Němčice*. Další obce, které si nesou název víceslovný,

složený ze substantiva a určujícího přívlastku, jsou *České Hamry*, *Onen Svět*, *Skelná Huť*, *Starý Láz*, *Suchý Kámen*, *Svatá Kateřina*.

Nezanedbatelná jsou také oikonyma vzniklá z adjektiv substantivizací. Mají nejčastěji rod ženský nebo střední: *Bradné* (původní název byl mužského rodu, viz zápis *Bradnej*), *Březí*, *Javorná*, *Jesení*, *Klenová*, *Liščí*, *Rovná*, *Vítaná* anebo *Rohozno* (jmenný tvar adjektiva *rohozny*). Některá z nich vznikla překladem z názvu německého (*Liščí/ Fuchsberg*, *Vítaná/ Schönwillkomm*). Obec *Javorná* byla původně také pojmenována německy *Seewiesen*. Pojmenování *Javorná* však není překlad z němčiny, nýbrž zcela nový název. Ten obec nese podle nedalekého stejnojmenného šumavského vrchu.

Za zmínku stojí také názvy, jež vznikly z dávného předložkového spojení. Takové obce tu existují dvě, a to *Spůle* (podobně jinde např. *Spolí*) a *Zahorčice*.

Některá z těchto oikonym dostala své jméno užitím metonymie, tj. přenesením názvu blízkého vodního toku, vrchu, lesa, tvaru území, půdy atd. Tak vznikly pravděpodobně názvy jako *Blata*, *Bradné*, *Březí*, *Bystřice nad Úhlavou*, *(Starý) Láz*, *Dubová (Lhota)*, *Fleky*, *Javorná*, *Javoříčko*, *Jesení*, *Klenová*, *Koryta*, *Lukavice*, *Městiště*, *Nýrsko*, *Plešiny*, *Rohozno*, *Rovná*, *Suchý Kámen*, *Svinná*, *Zahrádka*.

Podle staveb a zařízení, které se v obci nacházely, se jmenují *(České) Hamry*, *Skelná Huť*, *Svatá Kateřina*, *Uhliště*.

Pokud jde o obec *Opálka*, její název pochází nejspíše ze způsobu odlesňování krajiny před založením obce. *Horní Němčice* si zase nesou svůj název podle svých prvních obyvatel.

Je velice zajímavé sledovat, jak rozmanitými způsoby je možné tvořit místní názvy. Je až překvapující, kolika změnami většina těchto oikonym za svou historii prošla. U některých názvů je dnes už velice těžké, někdy až nemožné, dohledat pravý důvod pojmenování (např. *Nýrsko*, *Onen Svět*, *Splž* nebo *Struhadlo*).

Velký vliv na názvosloví obcí měla také němčina. Bylo to dáno osídlením tohoto území. Němečtí osadníci totiž přicházeli do příhraničních oblastí původně českým obyvatelstvem neosazených, do oblastí těžby nerostů a do vznikajících manufaktur. Některé obce dostaly už své prvotní pojmenování v němčině (*Hamry*, *Suchý Kámen*, *Vítaná*), teprve později byly počeštěny. České obce byly často přejmenovávány, dostávaly v určitých obdobích německá jména. Velká část těchto pohraničních obcí také za 2. světové války pařila k Německu, a tak byly přejmenovány (např. *Dešenice* → *Deschenitz*, *Nýrsko* → *Neuern*, *Hodousice* → *Holletitz*). Po skončení války se ale české názvy opět vrátily.

Je důležité si uvědomit, že ve zkoumané oblasti existovalo dříve mnohem více osad dnes již zaniklých. Rozbor zaniklých osad by byl zajisté také zajímavý, ale vzhledem k rozsahu práce jsem se zaměřila hlavně na výklad názvů existujících obcí.

Ve stručnosti bych ráda uvedla, že tato bakalářská práce se pro mě stala velice přínosnou, i když z čistě subjektivního hlediska. Vzhledem k mému bydlišti jsou mi tyto obce velice známé, a bylo tudíž zajímavé dozvědět se informace o nich, zjistit původ jejich pojmenování a způsob utvoření. Stejně tak může být práce zajímavá pro ostatní obyvatele z okolí Ekoregionu Úhlava a v neposlední řadě i pro vědní obor samotné onomastiky.

Zdroje

Základní literatura

- Brůha J., Brůha O., *Čachrov městys na Šumavě*, Klatovy: Sdružené korporace, 1941.
- David J., Rous P., *Neviditelní svědkové minulosti*, Praha: Academia, 2006.
- David J., *Smrdov, Březněves a Rychlonožkova ulice, kapitoly z moderní toponymie*, Praha: Academia, 2011.
- Harvalík M., *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, Praha: Academia, 2004.
- Havrda M., *Pomístní jména v katastrálním území obce Tchořovice*, Nepublikovaná bakalářská práce, České Budějovice, 2012.
- Hrady a zámky Čech, Moravy a Slezska, historie a současnost*, Trutnov: Altair, 1997.
- Jančáková J., Knappová M., Ivan Lutterer šedesátiletý, *Naše řeč* 72, 1989, číslo 5.
- Kříž M., *Toulky minulostí města Nýrsko*, Klatovy: Arkáda, 2003.
- Kříž M., *Toulky minulostí města Bezděkov*, 1. vyd., Klatovy: Dragon Press s. r. o., 2006.
- Kříž M., *Dešenice v proměnách času*, Klatovy: Arkáda, 2008.
- Kříž M., *Toulky minulostí města Janovice nad Úhlavou*, Klatovy: Arkáda, 2008.
- Kříž, M., *Historie a současnost obce Chudenín*, Klatovy: Arkáda, 2009.
- Kříž M., *Dešenice v proměnách času II.*, Klatovy: Arkáda, 2010.
- Lutterer I., Majtán M., Šrámek R., *Zeměpisná jména Československa*, Praha: Mladá fronta, 1982.
- Lutterer I., Šrámek R., *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004.
- Matúšová J., K životnímu jubileu Libuše Olivové-Nezbedové, *Naše řeč* 81, 1998, číslo 5.
- Nýrsko ve století proměn*, Klatovy: Typos, 2002.
- Polívková A., *Naše místní jména a jak jich užívat*, Praha: Academia, 1985.
- Spal J., K Šmilauerově práci o stáří místních jmen, *Naše řeč* 43, 1960, číslo 9–10.
- Steiner J., *Čachrov a Čachrovsko*, Klatovy: Echo, 2002.
- Šmilauer V., *Osídlení Čech ve světle místních jmen*, Praha: Československá akademie věd, 1960.

Šmilauer V., *Úvod do toponomastiky*, 1. vyd. Praha: SPN, 1963.

Šrámek R., *Úvod do obecné onomastiky*, Brno: Masarykova univerzita, 1999.

Urban J., *700 let Janovic nad Úhlavou, I. díl*, Domažlice: Typos, 1990.

Z historie Strážova a jeho okolí, 1. vyd., Klatovy: Typos, 1995.

100 zajímavostí ze staré Šumavy – a také z Bavorského lesa IV., Plzeň: Starý most s.r.o., 2013.

Slovníky a encyklopedie

Bahlcke J., a kol., *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska*, (překlad J. Dobeš, E. Doležalová, J. Hrdina) Praha: Argo, 2001.

Encyklopedický slovník češtiny, Praha: NLN, 2002.

Gebauer J., *Slovník staročeský II. díl*, Praha: UNIE, 1916.

Kuča K., *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. díl*, Praha: Libri, 1996.

Kuča K., *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 7. díl*, Praha: Libri, 2008.

Profous A., *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny CH – L; II. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1949.

Profous A., *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny M – Ř; III. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1951.

Profous A., *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny A – H; I. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1954.

Profous A., Svoboda J., *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny: S – Ž; IV. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1957.

Profous A., Svoboda J., *Místní jména v Čechách – jejich vznik, původní význam a změny, dodatky; V. díl*, Praha: Československá akademie věd a umění, 1960.

Rejzek J., *Český etymologický slovník*, Voznice: LEDA, 2001.

Sedláček A., *Místopisný slovník historický Království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998.

Trávníček F., *Slovník jazyka českého*, 4. vyd., Praha: Slovanské nakladatelství, 1952.

Turistické příručky

David P., Soukup V., *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku – Šumava s mapovým atlasem*, Praha: SOUKUP & DAVID, 2001-2002.

David P., Soukup V., *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Klatovsko*, Praha: Soukup & David, 2007.

Šumava, Železnorudsko, turistický průvodce, Praha: Kartografie a. s., 2003.

Internetové zdroje

Datelov, [online], [cit. 8. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/desenice/fr.asp?tab=snet&id=4484&burl=&pt=ZI>

Dešenice a okolí, základní údaje, [online], [cit. 6. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/desenice/zaklad.asp>

Hamry – základní informace, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumava.net/hamry/zaklad.asp>

Historie Bezděkova, [online], [cit. 30. 3. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.bezdekov.cz/bezdekov/fr.asp?tab=snet&id=6005&burl=&pt=HS>

Historie obce Hamry, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/hamry/fr.asp?tab=snet&id=1226&burl=&pt=HS>

Historie, současnost – Janovice nad Úhlavou, [online], [cit. 11. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.sumavanet.cz/janovice/historie.asp#soucasnost>

Městys Čachrov, historie [online], [cit. 21.3], dostupné z WWW.

<http://www.cachrov.cz/historie/index.html>.

Nahlížení do katastru nemovitostí, [online], [cit. 10. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>

Opálka, [online], [cit. 20. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.hrady.cz/?OID=470>.

Počty obyvatel v obcích [online], [cit. 30. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Současnost Bezděkova, [online], [cit. 1. 4. 2016], dostupné z WWW.

<http://www.bezdekov.cz/bezdekov/fr.asp?tab=snet&id=6015&burl=&pt=HS>

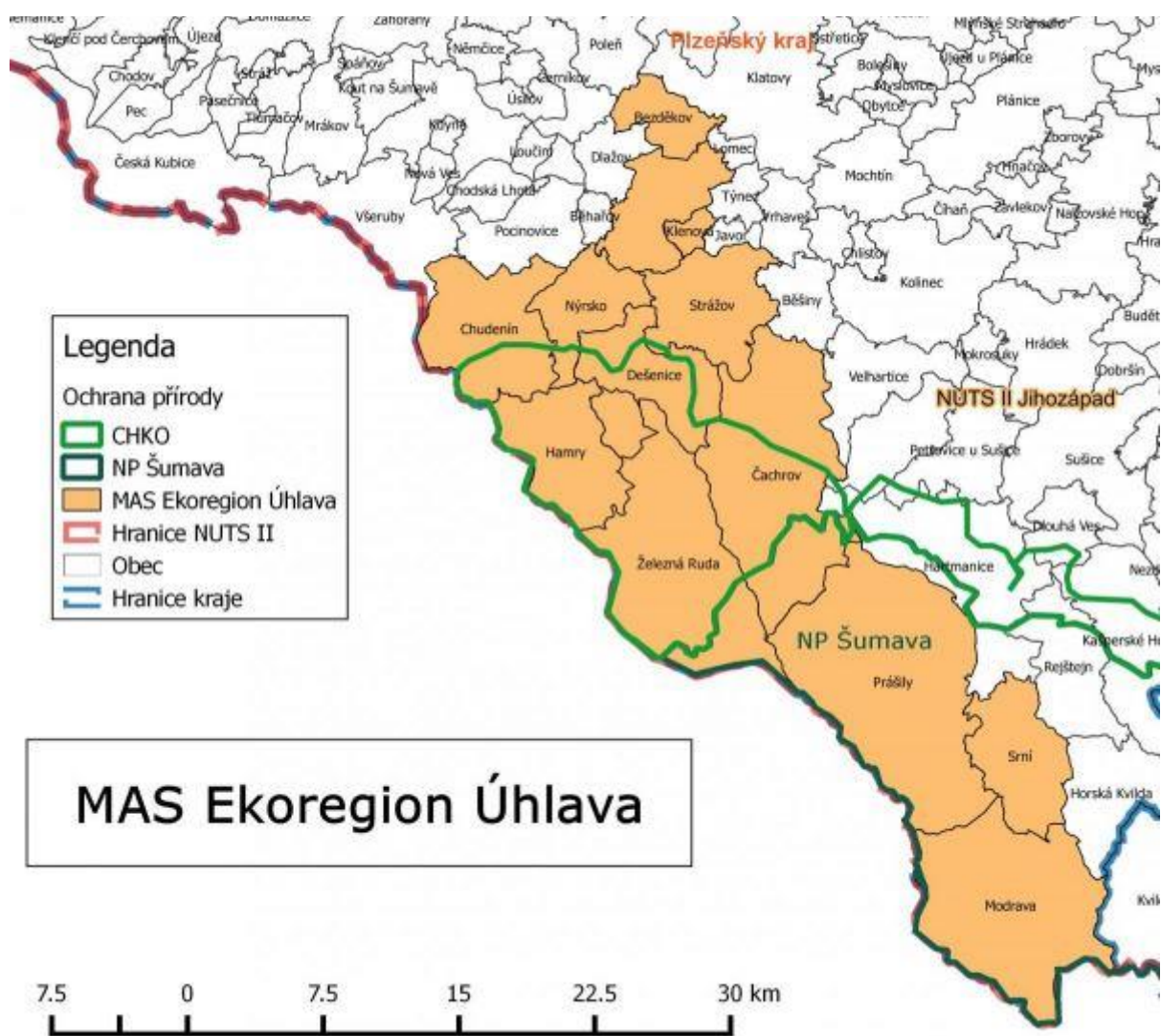
Základní údaje, Nýrsko a okolí, [online], [cit. 18. 4. 2016], dostupné z WWW.
<http://www.sumavanet.cz/nyrsko/zaklad.asp>

Rubáš I., Výpravy zpět aneb co se kdysi psalo – 76, Čachrov, *Klatovský deník*, 22. 5. 2011, dostupné také z WWW.
http://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/vypravy-zpet-aneb-co-se-kdysi-psalo---20110520.htm

Území působnosti MAS Ekoregion Úhlava z. s., [online], [cit. 30. 4. 2016], dostupné z WWW.
<http://www.ekoregion-uhlava.cz/mistni-akcni-skupina/kde-to-je>.

Obrazová příloha

Území působnosti MAS Ekoregion Úhlava z. s. (členy nejsou: Železná Ruda, Prášíly, Srní, Modrava).¹⁹⁷

¹⁹⁷ *Území působnosti MAS Ekoregion Úhlava z. s.*, [online], [cit. 30. 4. 2016], dostupné z WWW. <http://www.ekoregion-uhlava.cz/mistni-akcni-skupina/kde-to-je>.

Fotografie devíti hlavních obcí (autorka všech fotografií: Olga Nová):

1. Bezděkov

2. Čachrov

3. Dešenice

4. Hamry

5. Chudenín

6. Janovice nad Úhlavou

7. Klenová

8. Nýrsko

9. Strážov

